

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

(повне найменування вищого навчального закладу)

факультет філології

(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

кафедра англійської філології та перекладу

(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

«Допущено до захисту»

В. о. завідувача кафедри англійської філології та перекладу

Тетяна ЗУБЕНКО

“ ”

2024 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти

магістр

(ступінь вищої освіти)

на тему: **«СПЕЦИФІКА ІДЮСТИЛЮ Г.Ф. ЛАВКРАФТА ТА ЇЇ
ВІДТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ»**

Керівник: к. філол. н., доцент б.в.з.

Лютянська Наталя Іванівна

(вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Рецензент: к.філол.н., доцент

Лебединцева Наталія Михайлівна

(посада, вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Виконав:

студент VI курсу групи 641 М

Шилкін Владислав Дмитрович

(П.І.Б.)

Спеціальності: 035 «Філологія»

(шифр і назва спеціальності)

ОПП:

«Сучасна англomовна комунікація і переклад – англійська мова і література та друга іноземна мова»

Миколаїв – 2024 рік

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

(повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут, факультет, відділення	факультет філології
Кафедра, циклова комісія	кафедра англійської філології та перекладу
Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Спеціальність	035 «Філологія»
ОПП / ОНП	«Сучасна англійська комунікація і переклад – англійська мова і література та друга іноземна мова»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри англійської
філології та перекладу

_____ Тетяна ЗУБЕНКО
“ ” _____ 2024 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Шилкіну Владиславу Дмитровичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проєкту (роботи) Специфіка ідіостилю Г.Ф.Лавкрафта та її відтворення в українських перекладах

керівник роботи: Лютянська Наталя Іванівна к.філол.н., доц. б.в.з.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від
«25» вересня 2024 року № 245.

2. Строк подання студентом проєкту (роботи) «10» грудня 2024 року

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: вступ, основна частина, висновок, список використаних джерел та літератури, додатки (якщо є).

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) згідно з планом кваліфікаційної роботи магістра.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) не планується

6. Консультанти розділів проєкту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 26.09.2024

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів проєкту (роботи)	Примітка
1.	Вступ до кваліфікаційної роботи	вересень 2024	
2.	Розділ 1. Теоретичні засади дослідження ідіостилю письменника: перекладацький аспект	жовтень 2024	
3.	Розділ 2. Лінгвістичні засоби вираження ідіостилю Г.Ф. Лавкрафта Розділ 3. Особливості відтворення ідіостилю Г.Ф. Лавкрафта в українських перекладах	жовтень 2024	
4.	Висновки	листопад 2024	
5.	Переддипломна практика	07.10 – 20.10. 2024	
6.	Оформлення списку використаних джерел та літератури, додатків	листопад 2024	
7.	Попередній захист	13.11.2024	
8.	Рецензія на дипломну роботу	02.12.2024	
9.	Захист дипломної роботи	16.12 2024	

Студент

_____ (підпис)

Керівник проєкту (роботи)

_____ (підпис)

Шилкін В.Д.

_____ (прізвище та ініціали)

Лютянська Н.І.

_____ (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІДІОСТИЛЮ ПИСЬМЕННИКА: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ.....	10
1.1 Особливості розмежування понять «ідіостиль», «індивідуальний авторський стиль», «ідіолект».....	10
1.2 Методологічні підходи до вивчення ідіостилю письменника.....	17
1.3 Ідіостиль як відображення авторської картини світу.....	31
РОЗДІЛ 2. ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ІДІОСТИЛЮ Г.Ф. ЛАВКРАФТА.....	38
2.1 Творчість Г.Ф. Лавкрафта у контексті американської літератури.....	38
2.2 Лексико-семантичні засоби в ідіостилі Г.Ф. Лавкрафта.....	42
2.3 Лінгвостилістичні особливості ідіостилю Г.Ф. Лавкрафта.....	48
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ІДІОСТИЛЮ Г.Ф. ЛАВКРАФТА В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ.....	58
3.1 Специфіка перекладу культурних реалій у творах Г.Ф. Лавкрафта.....	58
3.2 Переклад термінології у творах Г.Ф. Лавкрафта та його специфіка.....	61
3.3 Порівняльний аналіз відтворення ідіостилю американського письменника Г.Ф. Лавкрафта в українських перекладах.....	63
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68

ДОДАТКИ.....72

ВСТУП

Дана магістерська дипломна робота присвячена дослідженню специфіки ідіостилю Г.Ф. Лавкрафта та його відтворенню в українських перекладах. У цьому переклад художньої літератури стає одним із найскладніших видів перекладу, оскільки спочатку він виконував найважливішу соціальну функцію, забезпечуючи міжмовне спілкування людей, зберігаючи та передаючи інформацію з однієї мови іншою. Поширення письмових перекладів відкрило людям можливість до різних досягнень у культурі, уможливило взаємодію різних культур. В сучасних умовах надзвичайно зростає роль перекладу як такого, що обслуговує культурно-естетичні відносини на міжнародному рівні. У силу того, що основною одиницею перекладу є текст, саме на його характеристиках базуються багато сучасних класифікацій видів та жанрів перекладу. Перекладачеві художніх текстів, які є більш-менш стандартними за формою та мовними засобами, та перекладачеві в першу чергу, доводиться вирішувати лінгвістичні проблеми, зумовлені відмінностями у семантичній структурі та особливостями вживання двох мов. У цій дипломній роботі розглянемо особливості перекладу творів Г.Ф.Лавкрафта, перекладених з англійської українською мовою.

Переклад художнього тексту вважається найскладнішим та багатогранним видом письмового перекладу. Важливо розуміти, що вирішення цих проблем досягається вмінням фахівця в галузі перекладу правильно розуміти та проводити різні перекладацькі трансформації.

Актуальність цієї роботи пояснюється потребою поглибленого дослідження процесу перекладу художніх творів Г.Ф. Лавкрафта з урахуванням унікальних стилістичних і лексичних особливостей, характерних для його ідіостилю. Твори Лавкрафта займають важливе місце у світовій літературі жахів, а його індивідуальний авторський стиль, сповнений архаїзмів, складної лексики та атмосферності, потребує особливого підходу в перекладі. Складнощі при передачі цього стилю українською мовою обумовлені відмінностями між

культурними та мовними системами англomовного і україномовного просторів. Відтак, актуальність дослідження полягає у необхідності розробки та вдосконалення методів перекладу, які забезпечать збереження стилю та атмосфери оригіналу, що є важливим для повноцінного сприйняття творчості Лавкрафта українськими читачами.

Окрім того, на сьогодні переклади Лавкрафта українською мовою залишаються обмеженими, і часто адаптація таких елементів, як специфічна лексика чи культурні реалії, є недостатньо глибокою, що може впливати на повноту передачі його стилю. Вивчення стилістичних особливостей його творчості, зокрема специфічних термінів, архетипів, міфологічних і наукових концептів, відкриває можливості для покращення якості перекладів, що вимагає детального підходу до вивчення особливостей авторського стилю. Тому робота спрямована на розкриття ключових аспектів адаптації ідіостилу Лавкрафта та забезпечення його точного і цілісного відтворення у перекладі.

Метою дослідження є аналіз засобів, що характеризують ідіостиль Г.Ф. Лавкрафта та їх відтворення в українських перекладах. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- 1) дослідити особливості понять «ідіостиль», «індивідуальний авторський стиль» та «ідіолект»;
- 2) визначити методологічні підходи до вивчення ідіостилу письменника;
- 3) дослідити ідіостиль як відображення авторської картини світу;
- 4) розглянути творчість Г.Ф. Лавкрафта у контексті американської літератури;
- 5) визначити мовні риси ідіостилу Г.Ф. Лавкрафта;
- 6) проаналізувати переклад культурних реалій та термінології у творах Г.Ф. Лавкрафта;
- 7) виконати порівняльний аналіз відтворення ідіостилу американського письменника Г.Ф. Лавкрафта в українських перекладах.

Об'єктом дослідження є специфічні мовні риси у творах Г.Ф. Лавкрафта.

Предметом дослідження є особливості відтворення специфічних мовних рис, характерних творам Г.Ф. Лавкрафта, українською мовою.

Матеріалом для дослідження обрано український переклад твору Говарда Філіпса Лавкрафта «Поклик Ктулху», що входить до видання «Говард Філіпс Лавкрафт. Повне зібрання прозових творів. Том 2». Це видання є особливим, адже воно представляє українському читачеві значущі твори класика літератури жахів у новому якісному перекладі, що здійснили Остап Українець та Катерина Дудка. Переклад творів Лавкрафта українською мовою є важливим культурним надбанням, яке сприяє розширенню доступу до його творчості для україномовної аудиторії.

У цій дипломній роботі будуть використані наступні **методи**:

Теоретичний аналіз: вивчення літературних джерел щодо теорії перекладу, аналіз попередніх досліджень перекладів творів Г.Ф. Лавкрафта, огляд методологічних підходів у перекладознавстві.

Порівняльний аналіз: порівняння оригінальних текстів Лавкрафта з їх перекладами на українську мову, виявлення основних відмінностей та труднощів перекладу.

Стилістичний аналіз: аналізування стилістичних особливостей творів Лавкрафта, визначення кількості перекладацьких стратегій під час відтворення стилю автора у перекладах.

Наукова новизна цієї роботи полягає у комплексному аналізі ідіостилу Говарда Філіпса Лавкрафта в контексті його українського перекладу, що здійснили Остап Українець та Катерина Дудка. Дослідження розширює уявлення про специфіку передачі стилю Лавкрафта в українському перекладознавстві, акцентуючи увагу на особливостях збереження лексичних, синтаксичних та культурних аспектів, притаманних оригінальним текстам письменника. Наукова новизна полягає у виявленні стратегії адаптації специфічних стилістичних прийомів та культурних реалій в межах українського мовного і культурного контексту. У роботі розглядаються не лише прийоми

збереження стилістики автора, але й способи адаптації міфологічних елементів Лавкрафта, що є малодослідженими в українському перекладознавстві.

Теоретичне значення цієї роботи полягає у поглибленні розуміння специфіки ідіостилю Говарда Філіпса Лавкрафта та його відтворення в українському перекладі. Дослідження сприяє розвитку знань про принципи передачі індивідуального авторського стилю в перекладознавстві, зокрема в межах літератури жахів. Воно розширює теоретичну базу для аналізу стилістичних, лексичних та синтаксичних особливостей текстів, насичених міфологічними та фантастичними елементами, а також доповнює наукові уявлення про способи збереження культурно специфічних реалій та образів.

Практичне значення роботи полягає у можливості застосування її результатів у практиці перекладу художніх творів, зокрема літератури жахів та міфологічної фантастики. Дослідження може стати основою для перекладачів, які працюють з текстами, що вимагають збереження унікального авторського стилю, архаїзмів, специфічної термінології та культурно значущих реалій. Аналіз перекладацьких рішень у текстах Остапа Українця та Катерини Дудки щодо творів Лавкрафта може слугувати практичним прикладом для вдосконалення перекладу літератури цього жанру українською мовою.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІДІОСТИЛЮ ПИСЬМЕННИКА: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ

1.1 Особливості розмежування понять «ідіостиль», «індивідуальний авторський стиль», «ідіолект»

Поняття «ідіостиль», «індивідуальний авторський стиль» і «ідіолект» мають тривалу історію розвитку в лінгвістиці та літературознавстві. Їхня поява і розвиток пов'язані з новими підходами до вивчення мови, особливостей мовлення та специфічних рис авторського письма. Уперше термін «ідіостиль» з'явився в контексті стилістики як науки, що вивчає індивідуальні особливості мовлення письменників та окремих осіб. Він став поширеним у ХХ столітті, коли літературознавці почали аналізувати не лише зміст творів, але й їхню форму. Твори авторів стали розглядатися як унікальна система, що відображає його індивідуальне бачення світу. [15, с. 51]

Розмежування понять «ідіостиль», «індивідуальний авторський стиль» і «ідіолект» є важливим для глибшого розуміння мовних та стилістичних особливостей літературних текстів, зокрема у контексті перекладу. Хоча ці поняття часто схожі, кожне з них має власні специфічні аспекти, що вимагають окремого розгляду. Ідіостиль — це сукупність мовних і стилістичних прийомів, які характерні для конкретного автора. Термін «ідіостиль» походить від грецького слова *ἴδιος* (*idios*) — "власний, особистий" і латинського *stilus* — "стиль". Вперше поняття почало використовуватися у лінгвістичних дослідженнях для позначення унікального стилю окремого автора [15, с. 10]. Розвиток цього поняття тісно пов'язаний із дослідженням індивідуальної манери письма і художнього вираження, яке кожен письменник вибирає для передачі своїх ідей і почуттів. [15, с. 12]

Важливо зазначити, що ідіостиль формується під впливом культурного та історичного контексту, особистого досвіду автора, а також жанру, в якому він працює. Наприклад, у творчості Говарда Лавкрафта ідіостиль формувався через

його захоплення окультизмом, давніми цивілізаціями і космічним жахом. Ідіостиль визначає індивідуальний мовний "почерк" письменника і формується на основі його специфічного використання лексики, синтаксису, стилістичних фігур та інших мовних засобів. Ідіостиль охоплює:

- вибір певної лексики (наприклад, архаїзми у Говарда Лавкрафта),
- побудову речень (складні синтаксичні конструкції),
- використання риторичних прийомів, таких як гіпербола або недомовленість,
- специфічну атмосферу та тональність тексту (наприклад, у Лавкрафта — створення атмосфери космічного жаху).

Ідіостиль характеризує індивідуальну манеру письма, яка вирізняє одного письменника від іншого і формується під впливом особистого світогляду, досвіду та культурного середовища [15, с. 56]. Це більш вузьке поняття в рамках індивідуального авторського стилю. Він зосереджений на мовних і стилістичних засобах, які автор обирає для свого письма. Наприклад, ідіостиль Лавкрафта складається з таких елементів, як використання архаїзмів, складні синтаксичні конструкції та створення атмосфери космічного жаху через спеціальну лексику. Лавкрафт використовував архаїчні слова та фрази, такі як "*eldritch*", "*gibbous*", "*tenebrous*", що надавали його творам відчуття давнини та таємничості. Його речення часто мали складну структуру, з багатьма підрядними частинами, що підкреслювало велич і незбагненність описуваних явищ. Вибір лексики допомагав створювати атмосферу космічного жаху і відчуття безмежного Всесвіту.

Індивідуальний авторський стиль є ключовим поняттям літературознавства, оскільки він дозволяє аналізувати та визначати унікальні риси творчості кожного письменника. Це поняття виникло як відповідь на потребу глибшого дослідження авторської самобутності та особливостей використання мови у творчому процесі. Індивідуальний стиль дозволяє побачити, що автор використовує мову як інструмент вираження власного світогляду, психологічного стану. На відміну від загальних стилістичних

термінів, які можуть бути притаманні певному історичному періоду чи літературному напрямку, індивідуальний авторський стиль є неповторним. Він охоплює такі аспекти, як особливий лексичний вибір, характерні граматичні структури, унікальні ритмомелодійні особливості та індивідуальні художні образи, які повторюються у творах одного автора. Наприклад, у текстах деяких письменників можна помітити характерне використання метафор чи символів, які стають знаковими для їхньої творчості та дозволяють легко впізнати авторство тексту. [16, с. 71]

Поняття індивідуального авторського стилю також пов'язане з художньою функцією мови. Автор, з одного боку, використовує мову, щоб створити унікальну стилістичну структуру своїх творів, а з іншого боку — щоб передати специфічні емоції та ідеї, що резонують із внутрішнім світом читача. Наприклад, стиль Джеймса Джойса з його складними синтаксичними конструкціями та експериментами з мовою націлений на те, щоб передати внутрішній потік свідомості, тоді як стиль Ернеста Хемінгуея — з короткими реченнями та мінімалізмом — відображає стриманість і глибину через простоту [17, с. 22].

Сучасне літературознавство підходить до дослідження індивідуального авторського стилю як до багатокomпонентного феномену, який може відображати як особистісні риси автора, так і його культурні, соціальні та історичні контексти. Це дозволяє розглядати твори у більш широкому контексті, не лише як літературні тексти, а і як відображення епохи, суспільних тенденцій та особистісних переживань автора. Таким чином, вивчення індивідуального авторського стилю є важливим елементом аналізу творчості письменника. Воно допомагає зрозуміти, як автор досягає ефекту автентичності та глибини, використовуючи мову як основний засіб для втілення своїх ідей. Це дослідження також сприяє розумінню того, як творчість одного письменника може впливати на літературний розвиток у ширшому контексті.

Індивідуальний авторський стиль є ширшим літературним терміном і активно вивчався у межах теорії літератури та стилістики. У 20-му столітті

дослідники почали більш активно вивчати, як особливості індивідуального стилю письменника відображають його світогляд і особисті переживання. Наукові роботи, присвячені стилістичному аналізу літературних творів, вивчають індивідуальний стиль через лінгвістичні, психологічні та культурні аспекти. Індивідуальний авторський стиль включає як мовні, так і художні засоби, якими автор передає свої ідеї, думки та емоції. На відміну від загальних літературних стилів (романтизм чи реалізм), авторський стиль є виключно індивідуальним і формується автором з метою створення унікального художнього ефекту. Особливості індивідуального авторського стилю можна побачити в тому, як автор структурує свої твори, які теми він обирає і які художні прийоми використовує. Наприклад, Лавкрафт часто використовував теми космічного жаху, описуючи безмежний і незбагнений Всесвіт через довгі, складні речення і насичену лексику. Таким чином, індивідуальний авторський стиль є ширшим поняттям, яке може включати як мовні аспекти (лексика, синтаксис), так і художні елементи (теми, композиція, образи). Стиль Лавкрафта не обмежувався лише використанням певної лексики. Він також включав особливі теми (космічний жах, незнане і надприродне), композиційні прийоми (недомовленість, натяки) та специфічні сюжети (зустріч з незбагненим). Лавкрафт постійно акцентував увагу на незначності людства перед обличчям безмежного Всесвіту.

Поняття "**ідіолект**" є важливим у сучасному мовознавстві та літературознавстві, оскільки воно описує індивідуальний мовний стиль, який використовується певною людиною. На відміну від колективних мовних систем, таких як діалект чи соціолект, ідіолект відображає унікальну манеру мовлення окремої особистості. Це поняття включає всі мовні особливості автора - від словникового запасу і синтаксису до інтонаційних моделей і специфічного використання мовних одиниць. Він формується під впливом численних факторів: культурних, соціальних, освітніх, психологічних та особистісних [18, с. 56]. Наприклад, вибір певних слів чи фраз, унікальні мовні звороти або специфічні інтонаційні малюнки можуть відображати

інтелектуальний рівень, соціальний статус або навіть емоційний стан людини. Важливо також відзначити, що ідіолект є динамічним: він може змінюватися протягом життя під впливом нових знань, досвіду або змін у соціальному оточенні. У літературознавстві ідіолект є особливо важливим при аналізі мовлення персонажів, оскільки автор часто намагається надати кожному герою свій унікальний мовний стиль, що відображає його характер, походження, освіченість або навіть ментальні особливості. Наприклад, у романі може бути представлений персонаж, чий ідіолект включає специфічні слова і звороти, що вказують на його походження або соціальне середовище. Такий підхід дозволяє зробити персонажа більш живим та багатовимірним. [16, с. 44]

Ідіолект також може виступати засобом самоідентифікації автора. Відомо, що деякі письменники використовують певні сталі вирази, фразеологізми або унікальні конструкції, які стають їхньою особистою мовною "візитівкою". Таким чином, ідіолект відображає як особистість письменника, так і його стиль мислення. Наприклад, деякі письменники, такі як Вільям Фолкнер, відомі своєю схильністю до довгих, багатоскладових речень, що передають потік свідомості, тоді як інші — наприклад, Гемінгвей — прагнуть мінімалізму в мові, що також є частиною їхнього ідіолекту. [17, с. 55]

Інше важливе питання, пов'язане з ідіолектом, — це його значення для перекладацької діяльності. Коли перекладач стикається з творами, насиченими індивідуальним мовленням, він має зберегти авторські особливості мови, не порушуючи цілісності та зрозумілості тексту для носіїв іншої мови. Вдалий переклад ідіолекту потребує від перекладача не тільки високого рівня мовної майстерності, а й глибокого розуміння культурного контексту, у якому працював автор. Часто перекладач змушений шукати еквіваленти для специфічних виразів, які зберегли б унікальність авторського стилю і разом із тим були зрозумілі читачам іншої культури. Таким чином, ідіолект є невід'ємною складовою індивідуальності, що відображається у мовленні. Він не лише визначає унікальність мовної поведінки окремої людини, але й служить важливим засобом виявлення її внутрішнього світу і культурного контексту. У

літературі ідіолект часто виступає як художній засіб, що допомагає краще зрозуміти персонажа або навіть самого автора. [15, с. 57]

Ідіолект може проявлятися в унікальній вимові, виборі слів, використанні діалектних форм або ідіом, що характерно для конкретної людини. У випадку письменників ідіолект може впливати на їхній ідіостиль, але не є його частиною. Ідіолект включає: особливості вимови, інтонації, вибір лексики в повсякденному спілкуванні, індивідуальні мовні навички. На відміну від ідіостилю, який стосується лише літературної творчості, ідіолект є ширшим поняттям, що охоплює всю мовну поведінку людини. Він може відображати індивідуальні звички, соціальний статус, регіональні особливості мовлення, але не обов'язково є частиною літературної манери. У контексті письменництва і перекладу, ідіолект автора також може мати певне значення, особливо якщо його розмовна мова впливає на літературний стиль. Проте ідіолект здебільшого використовується для аналізу мовної системи конкретної людини загалом, а не лише її письменницької діяльності. Якщо взяти ідіостиль і індивідуальний авторський стиль – ці поняття схожі між собою хоч і різняться. Ідіостиль є більш технічним терміном, що відображає мовні і стилістичні особливості письма, тоді як індивідуальний авторський стиль є ширшим і включає також ідеї, теми і композиційні особливості. Ідіолект, на відміну від двох попередніх понять, виходить за межі літературної діяльності і стосується мовної системи людини загалом. Він може впливати на ідіостиль автора, але не є його синонімом. Перекладач повинен розуміти ці відмінності для того, щоб адекватно відтворити стиль письменника в іншій мові. Якщо в процесі перекладу збережено лише зміст тексту, але втрачено ідіостиль автора, твір втрачає свою унікальність. Переклад ідіостилю вимагає від перекладача врахування: лексичних особливостей автора, побудови речень, використання стилістичних прийомів. Це складне завдання, оскільки перекладач має не просто перекласти текст, але й передати унікальний "голос" автора, зберігаючи його художній стиль і атмосферу. Ідіолект кожної людини впливає на її ідіостиль. Ідіолект письменника включає його особистий мовний досвід,

діалекти, які він використовує, специфічну лексику і навіть інтонаційні особливості, які можуть відобразитися у письмовій формі. Проте ідіолект більше відноситься до повсякденної мовної практики, тоді як ідіостиль є результатом свідомого вибору письменника при створенні літературного тексту. Наприклад, ідіолект Лавкрафта, ймовірно, включав використання старовинних або наукових термінів, які він часто застосовував у своєму житті. Але його ідіостиль формувався завдяки свідомому використанню цих термінів для створення певного художнього ефекту. Ідіолект Лавкрафта міг включати як його літературну мову, так і особисті мовні уподобання. Оскільки він багато читав класичну літературу, старовинні слова і наукові терміни стали природною частиною його мовного репертуару. Цей ідіолект вилився в його літературний ідіостиль. [16, с. 51]

Розмежування понять «ідіостиль», «індивідуальний авторський стиль» та «ідіолект» має особливе значення для перекладацької діяльності, оскільки кожне з цих явищ визначає індивідуальні особливості автора, які перекладачеві необхідно зберегти у цільовому тексті. Ідіостиль відображає унікальні мовні прийоми, характерні для конкретного твору чи серії творів, а отже, перекладач має ретельно передавати такі особливості, щоб зберегти специфіку авторського голосу. Індивідуальний авторський стиль охоплює загальні риси письма, притаманні всій творчості письменника, що вимагає від перекладача системного підходу для відтворення узгодженого стилістичного образу в перекладі. Ідіолект же є проявом особистих мовних вподобань, тому перекладачеві важливо зберегти ці елементи, щоб передати індивідуальність автора. [16, с. 88]

Отже, **ідіостиль** є актуальним для аналізу, оскільки він використовується для аналізу конкретних мовних прийомів, або перекладацьких стратегій, які потрібні для збереження індивідуальних особливостей тексту. Цей підхід дозволяє глибоко дослідити як питання перекладу адаптуються через перекладацькі стратегії, такі як експлікація, транспозиція, компенсація тощо.

1.2 Методологічні підходи до вивчення ідіостилю письменника

Вивчення ідіостилю письменника — це важливий аспект лінгвістичного, перекладацького та літературознавчого аналізу, який дозволяє зрозуміти індивідуальну манеру письма автора, його особливу мовну картину світу. Ідіостиль формується завдяки вибору певних лексичних, синтаксичних, стилістичних і семантичних засобів, які роблять творчість письменника унікальною. Існує декілька методологічних підходів, що використовуються для аналізу ідіостилю [24, с. 33].

Когнітивний підхід розглядає ідіостиль як результат складних розумових процесів, що лежать в основі створення тексту. Основна увага тут приділяється тому, як автор організовує і структурує знання та уявлення про світ, які проявляються через мовні засоби. Ідіостиль у рамках когнітивного підходу є своєрідним «мовним портретом» автора, який відображає його світогляд, спосіб мислення, а також специфіку інтерпретації та передачі інформації [23].

Цей підхід до вивчення ідіостилю зосереджується на тому, як письменник через мову передає свою індивідуальну картину світу. Цей підхід дозволяє дослідити не лише лінгвістичні аспекти творчості автора, але й його мислення, філософські концепції та спосіб інтерпретації реальності. Кожен письменник формує свій власний "мовний світ", який є відображенням його сприйняття дійсності, і це знаходить вираз у виборі певних мовних засобів (лексика, метафори, символи). Досліджуючи ці засоби, можна зрозуміти, як автор моделює свою картину світу і впливає на читача. У творчості Говарда Лавкрафта когнітивний підхід допомагає виявити, як автор формує концепт "космічного жаху", що відображає його світогляд про безмежний, незбагнений і ворожий для людства Всесвіт. За допомогою спеціальної лексики та образів (незбагненні боги, безмежний космос) Лавкрафт створює унікальний концепт незвіданого, який лежить в основі його творів. Основні принципи когнітивного підходу полягають у тому, як мова відображає особливості мислення автора і його сприйняття реальності. Авторська мова і стиль є унікальними

інструментами передачі інформації про світ, і через аналіз мовних конструкцій, метафор і концептів можна зрозуміти, як автор інтерпретує світ і передає це інтерпретацію читачеві. Наприклад, у випадку з Говардом Лавкрафтом його ідіостиль передає концепт "космічного жаху", де Всесвіт є ворожим і незрозумілим, а людство — незначною часткою у ньому. Мова Лавкрафта відображає його філософське бачення цього жаху, через складні метафори, символіку і вибір лексики. Центральним у творчості Лавкрафта є "незбагнений жах". Цей концепт виражається через опис давніх істот, які існують поза межами людського розуміння. Лавкрафт використовує складну лексику, щоб описати ці явища, що додає їм таємничості і підкреслює їх віддаленість від людського світу. Цей концепт є основним у його оповіданнях, таких як "Поклик Ктулху" і "Тіні над Інсмутом". Лавкрафт часто описує своїх істот як безіменні жахи або сили, що перебувають поза межами уяви. Наприклад, у "Поклику Ктулху" він використовує слова, що викликають відчуття незрозумілості: "unnameable", "unspeakable", "eldritch", щоб підкреслити відсутність чіткого уявлення про ці сили. Іншим важливим концептом є "давнина". Лавкрафт часто звертається до ідеї древніх цивілізацій, які існували задовго до людства, і чий секрет може бути небезпечним. Він використовує архаїзми і складні речення, щоб створити атмосферу минулих часів, коли ці істоти панували над Всесвітом. Використання Лавкрафтом таких слів, як "cosmopolitan" (циклопічний), "primeval" (первісний) та "antediluvian" (допотопний), підкреслює ідею давнини і чужорідності. Це створює уявлення про світ, у якому є невідомі й небезпечні сили, що існували задовго до людства. У його текстах також простежується концепт "незвіданого Всесвіту", де людство є лише дрібною часткою у величезному і байдужому просторі. Цей концепт знаходить вираження через постійні описи безмежного космосу і древніх божеств, які вважають людство незначним і не вартим уваги. Лавкрафт часто використовує метафори, пов'язані з простором і безмежністю, щоб підкреслити страх перед космічною безмежністю: "black seas of infinity" (чорні моря безкінечності), "endless voids" (нескінченні порожнечі), "gaping gulfs" (величезні провалля). При перекладі

творів Лавкрафта когнітивний підхід допомагає перекладачам зрозуміти, які концепти важливі для автора і як вони вербалізуються в тексті. Це дає можливість не просто механічно перекладати текст, а передати ті ключові ідеї та концепти, які формують світ твору. [1; 2]

Когнітивний підхід до вивчення ідіостилю письменника розглядає процеси, які формують авторський стиль як відображення мисленнєвих і пізнавальних особливостей автора. Основний фокус когнітивного підходу полягає в тому, щоб зрозуміти, як письменник сприймає і структурує навколишній світ, та якими засобами ці уявлення передаються в тексті. Ідіостиль у цьому контексті постає не лише як набір лексичних і стилістичних особливостей, але й як результат роботи когнітивних схем, концептуальних метафор, ментальних моделей і фреймів, що спільно створюють унікальну авторську картину світу.

Авторська мова – це насамперед відображення когнітивних процесів, зокрема мислення, уяви, пам'яті та здатності до абстракції. Через когнітивний підхід ідіостиль можна розглядати як систему, що організовує і передає досвід автора. Наприклад, когнітивні схеми дозволяють авторові обробляти інформацію у впізнаваній для нього формі, яка згодом проектується на текст. Це допомагає пояснити, чому певні автори постійно використовують ті самі стилістичні прийоми або образи — вони виступають елементами когнітивної схеми, яка відображає особистий досвід і уявлення письменника. Такі схеми можна простежити в лексичних і синтаксичних уподобаннях, які формують мовну манеру автора [22, с. 89].

Ментальні моделі є ще одним важливим аспектом когнітивного підходу. Це уявні конструкції, через які автор концептуалізує світ. Наприклад, у творах Лавкрафта ментальні моделі включають незвідані простори, чужі світи та міфологічні істоти, що стають ключовими образами його творів. Ці елементи не лише створюють атмосферу жаху, а й відображають спосіб мислення автора, його світогляд і внутрішні переживання. У когнітивному підході ментальні моделі розглядаються як засіб передачі ідей через особливу мовну форму, яка

підсилює сприйняття тексту читачем. Автор використовує ці моделі для побудови структури тексту, роблячи його чітко впізнаваним і наділяючи його значенням, що виходить за межі буквального сприйняття [21, с.33].

Когнітивні метафори також є невід'ємним елементом когнітивного підходу до вивчення ідіостилю. [18, с.21] Вони дозволяють авторові інтерпретувати складні поняття через простіші образи, які легше сприймаються читачем. У творах Лавкрафта, наприклад, часто зустрічаються метафори, пов'язані з глибиною, темрявою, хаосом — ці образи створюють відчуття невідомості, що є основою його стилю. Когнітивна метафора у цьому контексті стає інструментом, який забезпечує глибше сприйняття, надаючи тексту багатозначності та емоційного забарвлення. Читач, зіштовхуючись із такими метафорами, інтерпретує їх відповідно до свого досвіду, що підсилює ефект занурення в текст. Фрейми, які використовуються у когнітивному підході, структурують інформацію у тексті таким чином, щоб вона викликала певні емоції та асоціації. Це концептуальні рамки, які дозволяють авторові не лише впорядкувати текст, а й налаштувати сприйняття читача на певний емоційний рівень. У творах жахів, наприклад, часто застосовуються фрейми страху чи таємниці, які допомагають авторові підтримувати атмосферу напруги. Лавкрафт, зокрема, використовує фрейм незвіданого, де кожен елемент тексту, кожна лексична одиниця працює на підсилення почуття страху та невизначеності. Це структуроване емоційне налаштування є частиною когнітивного підходу, яке показує, як ідіостиль впливає на емоційне сприйняття тексту. Завдяки когнітивному підходу ідіостиль письменника можна розглядати як не просто набір мовних особливостей, але як інтегровану систему концептуальних моделей і схем, що відображають індивідуальний спосіб сприйняття і організації знань про світ. Це дозволяє зробити більш глибокі висновки про мисленнєві особливості автора та його світогляд, що відкриває нові перспективи у вивченні літератури через аналіз когнітивних процесів, які стоять за написанням тексту.

Стилістичний підхід — це один із ключових методів вивчення ідіостилю, який зосереджується на детальному аналізі мовних і стилістичних засобів, що використовує автор [16]. Основна мета стилістичного підходу — виявити, як мовні засоби, такі як лексика, синтаксис, фонетичні та морфологічні особливості, фігури мови та риторичні прийоми, впливають на створення унікального стилю конкретного письменника. Цей підхід до вивчення ідіостилю письменника зосереджується на мовних засобах та прийомах, за допомогою яких автор досягає певного емоційного та естетичного ефекту. Підхід дає змогу глибоко аналізувати специфічні риси тексту на рівні стилістичних одиниць, які відображають унікальний спосіб використання мови для передачі внутрішнього світу автора та його ставлення до описуваного.

Однією з основних категорій стилістичного підходу є стилістична домінанта – центральний елемент стилю, навколо якого організовується решта мовних засобів. Стилістична домінанта визначає загальний характер тексту і виступає своєрідним центром, що об'єднує інші стилістичні прийоми. Наприклад, у творах, де стилістичною домінантою є створення атмосфери містичності, автор може використовувати надмірно деталізовані описи, багатий епітетами та метафорами стиль, який підтримує та підсилює це відчуття. Стилістичний підхід розглядає, як через домінанту відображається емоційний тон тексту, і дозволяє вивчити унікальні прийоми автора, що формують особливий настрій твору.

У стилістичному підході також важливим є поняття інтонаційної структури тексту. Вона не лише сприяє передачі настрою, а й підтримує ритміку та динаміку оповіді, роблячи текст цілісним і завершеним. Стилістичний підхід аналізує, як автор використовує інтонацію для створення особливої атмосфери: наприклад, через риторичні запитання, повтори, паралелізми або анафори, які підсилюють емоційний ефект і викликають у читача певні відчуття. Вивчення інтонації допомагає глибше зрозуміти естетичну функцію мови у тексті та специфіку її впливу на читача [16, с. 11].

Таким чином, стилістичний підхід до вивчення ідіостилю дає змогу виявити, як мовні засоби, прийоми й інтонація формують естетичну структуру твору, яка відображає індивідуальний погляд автора на світ. Через стилістичний підхід дослідники можуть визначити характерні риси авторського письма, які формують його унікальний стиль та залишають неповторний відбиток у тексті.

У контексті вивчення ідіостилю, цей підхід дозволяє дослідити, як автор створює певну атмосферу, емоційний вплив або естетичний ефект через вибір специфічних мовних засобів. Підхід передбачає детальне дослідження мовних і стилістичних засобів, які використовує письменник у своїх творах. Акцентується увага на формальних характеристиках тексту — від вибору лексики до побудови речень та використання стилістичних фігур. Стилiстичний підхід дозволяє визначити, які мовні особливості найбільш характерні для творчості конкретного автора і як вони впливають на сприйняття тексту. Це можуть бути характерні мовні засоби, синтаксичні структури, риторичні прийоми [17, с. 69]. Для ідіостилю Лавкрафта характерне використання архаїзмів, складних речень з великою кількістю підрядних частин, а також часте застосування метафор і гіпербол. Вивчаючи стиль Лавкрафта за допомогою стилістичного підходу, можна зрозуміти, як ці елементи сприяють створенню відчуття жаху і невизначеності у його творах.

Лексичний вибір письменника відображає не лише його художній стиль, але й емоційний настрій твору, а також його концепцію світу. Особлива увага приділяється вибору слів: автор може використовувати архаїзми, діалектизми, технічну лексику або рідкісні слова, що підкреслюють специфічну атмосферу тексту. Лавкрафт часто використовує архаїзми, такі як *"eldritch"*, *"gibbous"*, *"blasphemous"*, які створюють атмосферу древності, таємничості та жаху. Стилiстичний підхід також приділяє увагу **синтаксичним конструкціям**, які автор використовує для побудови речень. Структура речень може бути простою, короткою або ж складною, з великою кількістю підрядних речень. Довжина і складність речень впливають на ритм твору і загальне сприйняття тексту читачем. Однією з особливостей ідіостилю Лавкрафта є довгі, складні

речення, часто з великою кількістю підрядних конструкцій, які допомагають створити відчуття напруги і наростаючого жаху. Складність синтаксичних конструкцій додає тексту відчуття безперервного потоку думок і сприяє створенню атмосфери космічного жаху, де все поступово розкривається. Важливою частиною стилістичного підходу є аналіз фонетичних та морфологічних особливостей тексту. Це включає вивчення того, як автор використовує звукові ефекти, алітерацію, асонанс або рими, щоб підсилити емоційний вплив тексту.

Хоча фонетичні засоби не є основними у його творчості, деякі його тексти містять алітерації або асонанси, що підкреслюють моторошну атмосферу. Лавкрафт також використовує багато складних слів із грецькими та латинськими коренями, які надають тексту наукового та архаїчного колориту. Стилiстичний підхід також акцентує увагу на використанні фігур мови (епітети, метафори, порівняння) та тропів (гіпербола, метонімія, алегорія) [16, с.78]. Ці засоби допомагають письменнику створювати художні образи, підсилювати емоційний вплив тексту або підкреслювати важливі аспекти сюжету. Лавкрафт активно використовує метафори для створення образів незбагнених сил і істот. Наприклад, він часто порівнює своїх монстрів із древніми богами або природними стихіями, щоб підкреслити їхню незбагненність і небезпечність. Він також використовує гіперболи, щоб перебільшувати масштаби загроз, створюючи відчуття, що сили, з якими стикаються герої, значно перевершують людські можливості. Вивчення риторичних прийомів допомагає зрозуміти, як автор вибудовує текст так, щоб максимально впливати на читача. Сюди входять такі прийоми, як повтори, риторичні запитання, градація, антиметабола (інверсія). Лавкрафт використовує повтори для створення нав'язливої атмосфери страху та тривоги. Наприклад, у "Поклику Ктулху" він повторює фрази на кшталт "Ph'nglui mglw'nafh Cthulhu R'lyeh wgah'nagl fhtagn", щоб створити ритуальну, сакральну атмосферу, що підсилює відчуття древності та загрози.

Стилістичний підхід є надзвичайно корисним для вивчення ідіостилю Лавкрафта, оскільки його творчість базується на унікальних мовних засобах, що створюють специфічну атмосферу. Ось деякі особливості, які розкриваються через стилістичний аналіз: Лавкрафт свідомо використовує застарілі слова, щоб надати своїм творам відчуття давнини і підкреслити дистанцію між людським світом і древніми силами, з якими стикаються його герої. Стилістичний підхід дозволяє зрозуміти, як цей вибір лексики впливає на загальний стиль і атмосферу творів. Складні речення Лавкрафта є важливою частиною його ідіостилю. Вони дозволяють йому поступово розгортати опис подій, нарощуючи напругу і підсилюючи відчуття невизначеності. Стилістичний аналіз допомагає зрозуміти, як структура речень впливає на сприйняття тексту. Метафори, які використовує Лавкрафт, є важливою складовою його стилю. Вони допомагають йому створювати образи древніх сил, що виходять за межі людського розуміння. Через метафори автор передає космічний жах, який є центральною темою його творів. Лавкрафт використовує риторичні прийоми, такі як повтори і гіперболи, щоб підсилити емоційний ефект. Вивчення цих прийомів через стилістичний підхід дозволяє побачити, як Лавкрафт маніпулює текстом для створення максимальної напруги і тривоги

Функціональний підхід зосереджується на аналізі того, як різні мовні засоби виконують свої функції у тексті. Він допомагає зрозуміти, які функції виконує певний стиль автора і як ці функції впливають на побудову тексту та його вплив на читача. Кожен мовний засіб у тексті має певну функцію — естетичну, експресивну, інформативну тощо. Вивчаючи ідіостиль через функціональний підхід, дослідник зосереджується на тому, як мовні засоби допомагають автору досягти певних цілей (наприклад, створення атмосфери жаху, напруги) [15, с.88].

У творах Лавкрафта його архаїчна лексика і складні синтаксичні конструкції виконують естетичну та емоційно-експресивну функцію, спрямовану на створення атмосфери древності і невизначеності. Використання таких засобів сприяє зануренню читача у світ, де домінують сили, що

перевершують людське розуміння. Функціональний підхід до вивчення ідіостилю письменника тримає увагу на тому, як мовні засоби працюють у тексті, виконуючи певні функції, і як вони сприяють досягненню художніх цілей автора. Це означає, що кожне слово, фраза чи стилістичний прийом у тексті мають свою роль — вони не просто існують, а допомагають створити конкретні ефекти, наприклад, емоційний вплив, створення атмосфери, передачу певного змісту або підтримання єдності стилю. У творчості Говарда Лавкрафта функціональний підхід допомагає зрозуміти, як він використовував свою унікальну лексику, синтаксис та стилістичні прийоми для створення атмосфери космічного жаху і незвіданого. Наприклад, Лавкрафт часто застосовував складні синтаксичні конструкції, багаті на підрядні речення, щоб створити відчуття поступового наростання напруги. Це можна побачити в його описах древніх міст або монстрів — довгі, багат шарові речення передають відчуття того, що щось грандіозне і страшне ось-ось розкриється перед очима читача. Лексика Лавкрафта також виконує важливі функції. Він свідомо обирав архаїчні слова та вирази, щоб надати своїм творам атмосферу старовини і таємничості. Ці слова не тільки описують, але й створюють певний емоційний настрій — вони підсилюють відчуття давнини і невідомого, яке пронизує його тексти. Такий підбір лексики допомагає читачеві зануритися у світ, де домінують древні сили, які не піддаються людському розумінню.

Метафори у творах Лавкрафта також виконують важливу функцію підсилення враження. Наприклад, його монстри часто порівнюються з гігантськими силами природи — океаном або космосом — що підкреслює їх велич і незбагненність. Такі метафори допомагають підсилити відчуття незвіданого жаху. Гіперболи у Лавкрафта служать для того, щоб перебільшити масштаб загрози. Описуючи істот як "невимовні" або "безмежні", він підсилює страх перед ними, адже читач розуміє, що ці сили настільки величезні, що не піддаються опису. Повтори у Лавкрафта часто використовуються для створення нав'язливого відчуття загрози. Наприклад, ритуальні фрази або імена древніх богів можуть повторюватися кілька разів у тексті, підсилюючи відчуття

приреченості або неминучості того, що ось-ось трапиться. Це створює атмосферу постійної присутності чогось невідомого, що наближається. Функціональний підхід також дає змогу аналізувати, як Лавкрафт використовував наукову лексику у своїх творах для додання їм правдоподібності. Використання термінів з біології, геології та астрономії створює враження, що події його творів мають наукову основу, що робить фантастичні елементи більш переконливими. У перекладі творів Лавкрафта функціональний підхід може допомогти перекладачам зберегти важливі функції оригінальних мовних засобів. Перекладач повинен звернути увагу не тільки на зміст слів, але й на їхню функцію у тексті. Наприклад, архаїзми у творах Лавкрафта виконують не лише описову функцію, а й створюють специфічну атмосферу, тому їх слід зберігати у перекладі. Також важливо зберегти складні синтаксичні конструкції, щоб підтримати відчуття напруги та страху, яке вони створюють.

Отже, функціональний підхід дозволяє краще зрозуміти, як Лавкрафт створював свої твори, використовуючи мовні засоби для досягнення певних художніх цілей, і як ці засоби можна зберегти у перекладі, щоб передати оригінальну атмосферу і емоційний вплив на читача.

Порівняльний підхід передбачає аналіз декількох творів одного автора або ж творів різних авторів з метою виявлення особливостей ідіостилю [20, с.22]. Це дозволяє краще зрозуміти, які мовні особливості є унікальними для конкретного автора і які характерні для його творчої манери. Порівняння текстів дозволяє виявити закономірності у використанні мовних засобів та визначити, які риси ідіостилю найбільш стабільні у творчості автора [14, с 29].

Порівнюючи різні твори Лавкрафта, можна виявити постійні стилістичні елементи, такі як гіперболізація, використання метафор для опису космічного жаху, та схильність до архаїчних мовних структур.

Порівняльний підхід до вивчення ідіостилю автора базується на аналізі кількох творів одного письменника або навіть різних авторів з метою виявлення спільних та відмінних рис їхнього стилю. Завдяки цьому підходу можна

зрозуміти, які мовні засоби характерні для конкретного автора і як вони змінюються з часом або під впливом різних жанрів. У випадку одного автора порівняння різних творів дозволяє побачити, які стилістичні елементи залишаються стабільними, а які піддаються зміні залежно від еволюції його творчості. Наприклад, порівняння ранніх і пізніх робіт Лавкрафта може показати, що архаїчна лексика і складний синтаксис залишаються характерними для всіх його творів, але акценти на міфологічні або науково-фантастичні елементи змінюються. Порівняльний підхід також може охоплювати твори різних авторів, особливо коли йдеться про їхні стилістичні особливості [19, с.78]. Наприклад, порівнюючи Лавкрафта з його сучасниками, такими як Роберт Говард або Август Дерлет, можна побачити спільні риси в побудові атмосфери жаху або створенні фантастичних світів. Однак, Лавкрафт вирізняється своїм акцентом на космічному масштабі жаху і незвіданому, тоді як Говард більше зосереджується на фізичній боротьбі та пригодах. Порівняння з іншими авторами дозволяє краще зрозуміти унікальність стилю Лавкрафта. Порівняння оригінальних текстів і їхніх перекладів — ще один важливий аспект цього підходу. Воно допомагає виявити, як перекладачі передають ідіостиль автора, і чи зберігаються у перекладах ті ж стилістичні риси, що і в оригіналі. Наприклад, при порівнянні перекладів творів Лавкрафта українською та російською мовами можна побачити, як перекладачі адаптують архаїзми та складний синтаксис для сучасних читачів. У деяких випадках переклади можуть бути спрощені, що змінює сприйняття тексту та втрачає частину його автентичної атмосфери.

Ще один аспект порівняльного підходу полягає в аналізі стилю автора в межах різних жанрів. Це допомагає зрозуміти, як певні стилістичні прийоми змінюються залежно від жанрових вимог. Лавкрафт працював у жанрах жаху і наукової фантастики, і порівняння його творів у цих жанрах показує, що в жахах він більше покладається на метафоричні описи незвіданого, тоді як у науковій фантастиці більшу увагу приділяє точним термінам і науковим концепціям.

Таким чином, порівняльний підхід дозволяє виявити стабільні риси стилю письменника, його зміни з часом або під впливом жанрових обмежень, а також те, як інші автори або перекладачі зберігають чи змінюють ці стилістичні елементи у своїх творах.

Дискурсивний аналіз акцентує увагу на вивченні зв'язку між мовою і соціальним, культурним, історичним контекстом. Він дозволяє дослідити, як автор використовує мову для відображення свого соціального та культурного оточення і як це впливає на формування його ідіостилю. Дискурсивний аналіз зосереджується на тому, як через мову письменник відображає соціокультурні явища свого часу, і як ці явища впливають на його стиль [13, с.28].

У творах Лавкрафта його ідіостиль часто відображає страх перед невідомим і незвіданим, що корелює з культурними і науковими уявленнями його часу про безмежність Всесвіту і обмеженість людських знань. Дискурсивний аналіз дозволяє простежити, як ці ідеї відображені у його мовній структурі та лексиці. Це метод, який дозволяє вивчати текст у контексті соціальних, культурних, політичних та історичних явищ, що його оточують [13, с.76].

На відміну від традиційного літературного аналізу, який зосереджується на внутрішній структурі тексту, дискурсивний підхід дивиться ширше і вивчає, як текст взаємодіє з суспільними уявленнями, нормами та ідеологіями. Через дискурсивний аналіз можна зрозуміти, як автор через свою мову відображає або змінює уявлення про світ, які існували в його час.

Одним із ключових елементів цього підходу є дослідження того, як мова автора відображає певні соціальні або культурні явища. Наприклад, твори Говарда Лавкрафта не просто передають історії про жахи, вони також відображають його уявлення про наукові відкриття початку ХХ століття, космос та місце людини у Всесвіті. Лавкрафт жив у часи, коли ідеї про безмежність космосу викликали захоплення, але й страх перед невідомим. Через свої твори він часто підкреслював, що людство є дрібною і незначною часткою у величезному Всесвіті, і що знання про цей Всесвіт можуть призвести

до жахливих наслідків для людського розуму. Його мова, насичена науковою термінологією і космічними метафорами, передає цей страх перед незвіданим і демонструє занепокоєння того часу.

Окрім наукових тем, дискурсивний аналіз може показати, як Лавкрафт висловлював свої страхи перед соціальними змінами та питаннями расових відносин. Його твори містять багато образів чужих народів або рас, які викликають загрозу для людства. Наприклад, у "Тінях над Інсмутом" йдеться про ізольоване містечко, де населення має зв'язок із чужими істотами, і ці зміни в їхньому генетичному коді створюють відчуття жаху та ворожості. Це відображає глибокі культурні та расові страхи, що були поширені в той час, і через мову Лавкрафт втілює ці страхи в образах незвіданих загроз. Дискурсивний аналіз також досліджує, як мова використовується для підтримання або підриву влади та соціальних структур. Лавкрафт не ставив перед собою прямої мети критикувати соціальні системи, але його твори часто відображають страх перед руйнуванням звичних порядків і сил, які перевищують людське розуміння. Наприклад, у його оповіданнях часто зустрічаються стародавні цивілізації або боги, що загрожують сучасному світу, і це може бути відображенням культурного занепокоєння щодо того, що давні знання або зовнішні впливи можуть зруйнувати соціальний лад.

Також у творах Лавкрафта можна простежити інтертекстуальність - він активно використовує відсилки до стародавніх міфологій, релігійних текстів та окультних знань. Водночас, він створює власний міфологічний світ, який згодом стає основою для міфів Ктулху. Дискурсивний аналіз показує, як ці стародавні образи використовуються для створення нової форми жаху, яка підсилює страх перед невідомим, що існує поза межами людського розуміння. Окрім того, дискурсивний аналіз досліджує, як мова формує ідентичність автора і його персонажів. Лавкрафт часто створював героїв, які були освіченими інтелектуалами, але водночас вразливими перед силами, що перевищують їхнє розуміння. Його персонажі зазвичай стикаються з древніми знаннями або таємницями, які не можна осягнути людським розумом, і це

призводить до їхнього божевілля або загибелі. Такий вибір героїв і мови, якою вони спілкуються, відображає світогляд самого Лавкрафта, його віру в те, що певні знання можуть бути занадто небезпечними для людини. Дискурсивний підхід дозволяє також аналізувати питання ідентичності через мову. У творах Лавкрафта часто йдеться про страх перед "Іншим" — це можуть бути чужі раси або істоти, які загрожують людському світу. Він часто звертається до образів, що символізують ці чужі загрози, і через мову описує їх як щось незрозуміле і жахливе. Це відображає культурні страхи того часу перед змінами у суспільстві та зовнішніми впливами. [1, с. 43]

Таким чином, дискурсивний аналіз допомагає глибше зрозуміти творчість Лавкрафта не лише з точки зору того, як він описує події у своїх творах, але й як ці описи відображають страхи, уявлення та культурні явища його часу. Через його мову можна побачити, як він взаємодіє з науковими ідеями, соціальними страхами і політичними тенденціями, які формували контекст його творчості.

Аналіз методологічних підходів до вивчення ідіостилю показує, що для повноцінного розуміння індивідуального стилю письменника необхідно застосовувати комплексні дослідницькі методи. Когнітивний, стилістичний, функціональний та інші підходи дозволяють розкрити різні аспекти ідіостилю, зокрема, як автор формує мовний образ світу, структурує текст і виражає емоційний тон. У перекладі творів Г.Ф. Лавкрафта ці методи важливі для передачі його стилістичних прийомів, багатозначних символів та атмосфери містичного жаху, що вимагає від перекладача уваги до всіх рівнів тексту – від лексичного до культурного.

На основі проведеного огляду методів аналізу тексту та вивчення ідіостилю письменника, у цій роботі буде використано **дискурсивний аналіз** як основний інструмент дослідження перекладацьких рішень. Цей підхід дозволяє зосередитися не лише на мовних засобах та стилістичних особливостях, але й на ширшому культурному та соціальному контексті, у якому створювався оригінальний текст і здійснювався його переклад.

Застосування дискурсивного аналізу є ефективним у межах цієї роботи, оскільки здійснюється фокус на контексті, якими культурними та соціальними реаліями насичена творчість автора і як саме це впливає на перекладацькі рішення.

1.3 Ідіостиль як відображення авторської картини світу

Ідіостиль — це сукупність характерних для письменника мовних і стилістичних засобів, які відображають його індивідуальний погляд на світ [7]. Вибір лексики, синтаксису, стилістичних прийомів, а також тем, які письменник використовує у своїх творах, є відображенням його особистого світобачення, яке він прагне передати через текст. Кожен автор має власне уявлення про світ, яке формується під впливом особистого досвіду, культурного контексту та соціальних чинників. Це уявлення виражається через його ідіостиль. У кожного письменника це вираження унікальне — один може сприймати світ як місце боротьби між добром і злом, інший — як хаотичну і байдужу систему, де людство займає незначне місце. Все це виявляється через мову — від вибору тем до використання метафор та символів.

Авторський стиль Говарда Лавкрафта є одним із найвпізнаваніших у літературі жахів і має низку унікальних рис, які виділяють його твори серед інших. Лавкрафт створив свій власний літературний світ, де атмосфера незвіданого і космічного жаху є центральним елементом. Його стиль формувався під впливом класичної літератури, готичної прози, наукової фантастики і власного інтересу до науки, міфології та окультизму. Стиль Лавкрафта відзначається складною синтаксичною побудовою речень. Він часто використовував довгі речення з великою кількістю підрядних частин, що дозволяло йому детально розгортати описи і поступово нарощувати напругу. Важливо зберегти цю синтаксичну складність у перекладі, щоб не втратити характерний ритм і темп оповіді. Для цього перекладач може використовувати подібні синтаксичні конструкції у цільовій мові, зберігаючи структуру оригіналу. Приділяючи велику увагу створенню атмосфери у своїх творах, що

досягається через детальні описи, нагнітання страху і використання специфічних літературних прийомів, таких як гіперболізація та повтори. Наприклад, перекладач повинен зберегти ці елементи, щоб передати оригінальну атмосферу творів. У творах Лавкрафта важливу роль відіграє вигадана міфологія, яка включає в себе давні культури, ритуали і божества. Перекладач повинен зберегти ці елементи у перекладі, зберігаючи їхню символіку і культурне значення. Наприклад, це вимагає глибокого розуміння контексту і знання про міфологію Лавкрафта. Письменник надавав великого значення інтелектуальному аспекту жаху. Він часто досліджував теми людського пізнання і меж знань. Його герої — це зазвичай вчені, дослідники або академіки, які стикаються з надприродним через свої наукові пошуки. Жах у Лавкрафта часто пов'язаний з відкриттям того, що людські знання обмежені, а за їх межами лежать незвідані і небезпечні сили. Хоча Лавкрафт і створював свій власний світ, він не цурався використання готичних і окультних елементів. Його твори часто містять теми старих, занедбаних будівель, древніх книг з таємничими знаннями, і ритуалів, що проводяться у віддалених і ізольованих місцях. Ці елементи підсилюють відчуття ізоляції і безнадійності, що пронизує багато його оповідань. Лавкрафт створив багату вигадану міфологію, яка включає в себе давні культури, ритуали і тексти, такі як "Некрономікон" — вигадана книга, що описує древні ритуали і заклинання. Ці елементи додають його творам глибини і роблять їх схожими на легенди або перекази про реальні події, що існували у давні часи.

Твори Говарда Лавкрафта ідеально ілюструють те, як ідіостиль може відображати авторську картину світу. Світ, який він створює у своїх творах, сповнений жаху перед космічними силами, що значно перевищують людське розуміння. Він вірив, що людство є лише незначною часткою у величезному і байдужому Всесвіті, і це уявлення про світ відображається у кожному елементі його ідіостилю. Створюючи відчуття невідомості та небезпеки через специфічну лексику, він активно використовує архаїзми, які додають текстам відчуття давнини та таємничості. Його описи істот, таких як Ктулху, часто

складаються з метафор і гіпербол, що підкреслює незабаганність і жах цих істот. Ці прийоми відображають його погляд на Всесвіт як на ворожий і невідомий простір, де знання про древні сили може призвести до божевілля або загибелі. Лавкрафт також використовує довгі і складні синтаксичні конструкції, які створюють відчуття поступового наростання напруги і страху. Це допомагає передати думку про те, що людство зіткнулося з силами, які воно не здатне повністю усвідомити чи контролювати. У його творах немає місця надії або відчуття, що люди можуть зрозуміти ці сили. Це є ключовим елементом його ідіостилю, який підсилює основну філософську ідею його творчості.

Ідіостиль також формується під впливом культурного та соціального середовища, у якому живе автор. Важливо враховувати, що ідіостиль письменника часто є відгуком на ті культурні, політичні або наукові зміни, які відбуваються в суспільстві. Наприклад, творчість Лавкрафта була частково відповіддю на наукові відкриття його часу — зокрема, на відкриття в галузі астрономії та геології, які показували, наскільки дрібним і незначним є людство у порівнянні з віком і масштабами Всесвіту. Лавкрафт використовував ці наукові концепції у своїх творах, але інтерпретував їх через призму жаху і незнання. Для нього Всесвіт був не місцем, де людство може отримати знання і контроль, а радше ворожим простором, де навіть знання можуть призвести до катастрофи. Це світогляд відображається у його ідіостилі через постійне підкреслення тем "незвіданого" і "невимовного" — слів, що підкреслюють обмеженість людського розуміння.

У кожного автора ідіостиль є своєрідним відображенням його світогляду. Через вибір стилістичних прийомів, структуру речень, використання метафор і символів автор будує унікальну картину світу, яку він пропонує читачам. Наприклад, для Лавкрафта ця картина світу є похмурою, незрозумілою і загрозливою. Він постійно наголошує на незначності людства перед величезними і ворожими силами, що знаходяться поза межами людського контролю. Тому через його ідіостиль можна зрозуміти не лише естетичні аспекти його письма, а й його філософські переконання та особисте сприйняття

реальності. Лавкрафт не просто писав про жахи — він створював мовну систему, яка підкреслювала його бачення світу як хаотичного і байдужого місця, де людство завжди перебуває на межі зіткнення з чимось незвіданим і смертельно небезпечним. У Лавкрафта, наприклад, створення світу міфів Ктулху базується на використанні складної лексики, стародавніх і вигаданих мов, що додають оповідам реалістичності та надають читачеві відчуття давнини і безмежності. Лавкрафт використовував вигадані книги, як-от *Necronomicon*, і міфічні місця, як Р'льех, щоб додати світові своїх творів власної системи координат. Ці вигадані елементи працюють на формування враження, що цей світ існує десь поруч, за межею людської реальності, що також є відображенням світогляду Лавкрафта про людське незнання і вразливість. У творах Лавкрафта, як і в багатьох інших авторів, лінгвістичні особливості ідіостилю виражають екзистенційний страх або певний філософський погляд на життя і світ. Через багатство лексики, використання незвичайних або навіть вигаданих слів, він підкреслює атмосферу невизначеності та небезпеки. [2, с.55]

Для того щоб успішно відтворити космічний жах у тексті або перекладі, важливо враховувати декілька аспектів. Космічний жах часто заснований на відчутті, що щось залишається поза межами людського розуміння. При цьому не варто описувати всі деталі надприродного явища або істоти. Замість цього натяки і фрагментарні описи дозволяють читачеві самостійно уявити собі жах, що підсилює емоційний вплив. Замість того щоб детально описувати вигляд Ктулху, Лавкрафт залишає його форми розмитими і незрозумілими, що підкреслює його чужорідність. Складна лексика і довгі, насичені речення допомагають створювати відчуття величі і масштабу описуваних подій. Використання архаїзмів також додає твору відчуття давнини і таємничості, що сприяє посиленню атмосфери космічного жаху. Лавкрафт часто використовує такі слова, як "eldritch" (моторошний) або "cyclopean" (циклопічний), щоб створити враження древніх і монументальних сил. Ключовим моментом у відтворенні космічного жаху є залишити багато невизначеним. Деталі жаху повинні бути лише натяком, а не пояснюватися повністю. Це дозволяє читачеві

відчутти страх перед незбагненим і непізнаним. У "Жаху Данвіча" Лавкрафт не дає повного опису створіння, а тільки натякає на його незвичайну природу через реакції персонажів і їхні описи, що викликає ще більший страх. У творах космічного жаху важливо підкреслювати, що людство є лише дрібною часткою у величезному і байдужому Всесвіті. Це може бути досягнуто через описи гігантських істот або древніх цивілізацій, які існували задовго до появи людей. У "Хребтах безумства" головні герої стикаються з руїнами цивілізації Старців, яка існувала мільйони років до людства, що підкреслює їхню незначність перед обличчям космічної історії. Замість прямих описів монстрів або явищ, Лавкрафт часто зосереджується на реакціях своїх персонажів — їхньому страху, божевіллі, нерозумінні того, що відбувається. Це допомагає передати незбагненність жаху через емоційний стан героїв. У "Тінях над Інсмутом" описи жаху Глибинних істот часто подаються через переживання і паніку головного героя, що підсилює відчуття небезпеки.

Космічний жах — це унікальний літературний підхід, який Лавкрафт розробив для створення відчуття безмежності і невідомості. Для його успішного відтворення необхідно зберігати невизначеність, використовувати складну лексику, підкреслювати незначність людства і описувати жах через емоційний стан персонажів. Лавкрафт вміло поєднує ці елементи для створення оповідань, які залишають сильне враження і змушують задуматися про межі людського знання і місце людини у Всесвіті [12, с.33].

Ідіостиль також визначається тим, як автор вибудовує синтаксичні конструкції для створення емоційного впливу на читача. У Лавкрафта часто зустрічаються довгі речення з численними підрядними частинами, що дозволяють поступово розкривати сюжет або описувати невимовні жахи. Ці конструкції дозволяють читачеві повільно поринути в атмосферу тексту, водночас відчуваючи наростаючу тривогу. Наприклад, опис міст або істот у Лавкрафта часто займає кілька речень із багатьма уточненнями та деталями, що викликає у читача відчуття напруги та очікування чогось катастрофічного. Синтаксичні структури допомагають Лавкрафту створити свій власний ритм і

напруження, яке поступово підводить до кульмінаційного моменту, коли жах стає невідворотним. Так само, наприклад, у Вільяма Фолкнера, складні синтаксичні конструкції допомагають передати плутанину думок і переживань його героїв. Фолкнер, як і Лавкрафт, використовує мову для передачі індивідуального світосприйняття, хоча фокусується більше на психологічних аспектах людської свідомості, тоді як Лавкрафт — на взаємодії людини з космічними силами.

У літературі ідіостиль дозволяє автору не лише описувати вже існуючий світ, а й створювати нові реальності, які мають свою внутрішню логіку, структуру і закони. Через ідіостиль автор може будувати новий вимір або світ, який слідує його власним правилам. Лавкрафт у своїй міфології створив власний "космос", де давні боги, культури і космічні істоти існують поруч із людьми, але за межами їхнього розуміння. Ідіостиль Лавкрафта відображає це постійне протистояння між людським світом і силами, які існують поза межами людської свідомості. Вибудовуючи свою мовну систему навколо тем незвіданого, таємничого та небезпечного, він створює світ, де навіть знання можуть стати смертельно небезпечними для людства.

Ідіостиль автора є потужним інструментом для вираження його особистого світогляду. Він дозволяє письменнику через вибір мовних засобів передати своє унікальне сприйняття світу і вплинути на сприйняття цього світу читачем. У випадку Лавкрафта його ідіостиль став одним із найсильніших способів передати його глибоке відчуття космічного жаху і непізнаваності Всесвіту. Через мову, лексичні вибори і стилістичні прийоми він створював світ, де людство безпорадне перед обличчям ворожих, невідомих сил.

Ідіостиль письменника є не лише засобом вираження індивідуальних мовних і стилістичних особливостей, а й інструментом передачі унікальної авторської картини світу. У кожному творі ідіостиль відображає глибокі філософські й світоглядні переконання автора, передає його бачення реальності, систему цінностей і уявлень про людину та Всесвіт. Це особливо важливо при аналізі перекладацького підходу, адже під час перекладу

художнього тексту необхідно зберегти не тільки зміст і стильові особливості, але й концептуальне наповнення, що стоїть за авторським стилем.

Важливим аспектом перекладацької діяльності є адекватна передача ідіостилю, оскільки він містить значущі елементи авторської картини світу. Завдання перекладача полягає в тому, щоб зберегти мовні й культурні особливості тексту, зробивши їх зрозумілими для аудиторії іншої культури. Тому дослідження ідіостилю є важливим кроком для якісного перекладу, який прагне передати не тільки зміст, але й глибокий сенс, закладений автором у кожному слові й образі.

РОЗДІЛ 2. ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ІДІОСТИЛЮ Г.Ф. ЛАВКРАФТА

2.1 Творчість Г.Ф. Лавкрафта у контексті американської літератури

Говард Філіпс Лавкрафт творив у період, коли американська література вже сформувала свої основні напрямки, але залишалася відкритою для експериментів та нових форм вираження. Початок ХХ століття в США був часом модернізму, інтенсивного пошуку нових тем та стилістичних прийомів у літературі. У той час, як письменники-модерністи, такі як Ернест Хемінгуей, Вільям Фолкнер та Френсіс Скотт Фіцджеральд, експериментували з формами і змістом традиційної прози, Лавкрафт працював у ніші фантастики та жахів, яка ще не була основним напрямком американської літератури, але поступово здобувала популярність. Ранні твори та літературний розвиток. Говард Філіпс Лавкрафт почав свою літературну кар'єру ще в дитинстві, і його ранні твори відзначаються впливом класичної готичної літератури та наукової фантастики. Дослідження раннього періоду творчості Лавкрафта допомагає зрозуміти, як розвивався його унікальний літературний стиль та тематичні вподобання. Його ранні твори відзначаються впливом Едгара Алана По та інших авторів готичної літератури. Лавкрафт поступово розвивав свій унікальний стиль, який поєднує елементи готичної літератури, наукової фантастики та космічного жаху. Лавкрафт почав писати ще в дуже ранньому віці. Його перші твори були поетичними і переважно орієнтованими на класичну тематику. Вплив класичних грецьких і римських авторів, а також англійської літератури, зокрема робіт Джона Мільтона, помітний у його ранніх поетичних творах. Один з найбільших впливів на ранню творчість Лавкрафта мав Едгар Алан По. Лавкрафт захоплювався його здатністю створювати атмосферу жаху і використовував подібні техніки у своїх ранніх оповіданнях. Перші оповідання часто включали елементи готичної літератури, такі як старовинні замки, похмурі пейзажі та надприродні явища [9, с. 25].

Лавкрафт зробив вагомий внесок у розвиток жанру жахів у США, заклавши основи для того, що сьогодні називається космічним жахом (cosmic horror). На відміну від традиційного "готичного" жаху, який досліджував теми надприродного та людських страхів перед потойбічним, Лавкрафт розширив межі цього жанру, ввівши новий тип жаху — жах перед незвіданим Всесвітом. У його творах люди стикаються з незрозумілими космічними силами, які перевершують їхню здатність до пізнання. Ці сили не просто загрожують фізичному існуванню людини, вони ставлять під сумнів саме місце людини у Всесвіті. Говард Філіпс Лавкрафт відіграв ключову роль у становленні жанру жахів в американській літературі, суттєво розширивши межі цього жанру і створивши новий тип жаху, який називають *космічним жахом* (cosmic horror). Його підхід до жаху відрізняється від традиційного готичного жаху тим, що зосереджується не на страхах перед надприродним чи моторошним у звичному розумінні, а на страхові перед незвіданим, величезним і байдужим Всесвітом, який значно перевищує людське розуміння. Поряд із Лавкрафтом у жанрі жахів працювали інші американські письменники, такі як Роберт Е. Говард, Август Дерлет та Кларк Ештон Сміт, з якими Лавкрафт підтримував листування та співпрацював. Ці автори разом із Лавкрафтом створювали свої фантастичні світи, часто обмінюючись ідеями та персонажами. Саме через таку співпрацю і спільну літературну діяльність Лавкрафт став основоположником так званого *Лавкрафтівського кола* — групи авторів, які працювали в жанрі жахів і використовували міфологію Ктулху, створену Лавкрафтом [11, с.26].

З часом Лавкрафт все більше зосереджувався на тематиці космічного жаху — ідеї про те, що людство є лише незначною частиною всесвіту, який переповнений незбагненними і часто ворожими істотами. Лавкрафт почав створювати свою власну міфологію, включаючи стародавні божества та космічні істоти. Це поступово розвинулося в так званий "Міфос Ктулху", який став центральним елементом його творчості. "Поклик Ктулху" став одним з найбільш впізнаваним у його творчості і символізує перехід до зрілого стилю. Лавкрафт використовує всі свої тематичні та стилістичні знахідки, створюючи

складну і захоплюючу історію. В основі його космічного жаху людство, яке є лише невеликою і незначною частиною величезного та байдужого всесвіту. Ця ідея є центральною у його концепції. Космічний жах Лавкрафта базується на ідеї існування древніх і могутніх істот, які настільки чужі і незрозумілі людству, що будь-яке зіткнення з ними призводить до божевілля або загибелі.

Центральною фігурою міфології Лавкрафта є Ктулху, стародавнє божество, яке спить під водами Тихого океану в затонулому місті Р'льех. Ктулху є втіленням космічного жаху, його пробудження призведе до кінця світу. Міфологія Ктулху включає численні інші древні божества, такі як Йог-Сотот, Ньярлатотеп та Шуб-Ніггурат. Всі вони є потужними і небезпечними істотами, що перебувають за межами людського розуміння. Центральною темою у міфології Ктулху є заборонені знання, які можуть призвести до божевілля або смерті. Наприклад, Некрономікон — вигадана книга, яка містить знання про древніх богів і ритуали для їх викликання.

Космічний жах і міфологія Ктулху є центральними елементами творчості Г. Ф. Лавкрафта, які визначають його унікальний підхід до літератури жахів. Його ідеї про незначність людства, незбагненні істоти та заборонені знання продовжують впливати на сучасну літературу, кіно та інші форми мистецтва, зберігаючи свою актуальність і сьогодні [10, с. 11].

Лавкрафт також отримував вплив від своїх літературних колег, що сприяло збагаченню його творчого підходу. Він був не лише видатним письменником жахів, але й активним учасником літературного співтовариства. Він підтримував тісні стосунки з іншими авторами через листування, вплив і взаємний обмін ідеями. Двоє з найвідоміших його колег — Роберт Е. Говард та Август Дерлет. Дерлет був одним з найактивніших послідовників і колег Лавкрафта. Він не лише писав власні твори, але й активно підтримував, публікував і розширював спадщину Лавкрафта після його смерті. Став одним з головних популяризаторів його творчості, заснувавши видавництво Arkham House, щоб публікувати і зберігати твори Лавкрафта. Це видавництво стало ключовим у поширенні лавкрафтовського спадку. Роберт Е. Говард і Август

Дерлет були важливими фігурами у світі літератури жахів та фантастики. Їх взаємини і співпраця допомогли кожному з них розвивати свій унікальний стиль та ідеї, а також сприяли популяризації жанру жахів. Роботи Лавкрафта, зокрема його концепція космічного жаху і Міфологія Ктулху, залишаються впливовими завдяки підтримці та розширенню з боку його колег, таких як Говард і Дерлет.

В пік своєї творчості, Лавкрафт пише своє найвідоміше оповідання, "Поклик Ктулху» яке демонструє його майстерність у створенні атмосфери жаху та напруження. [2, с.57] Внесок Лавкрафта в жанр жахів важко переоцінити, тому що він не тільки створив унікальний напрямок космічного жаху, але й заклав основи для багатьох елементів, які використовуються в сучасній літературі жахів. Багато сучасних письменників жахів, таких як Стівен Кінг, Клайв Баркер, Ремзі Кемпбелл, визнають, що творчість Лавкрафта мала величезний вплив на їхній власний підхід до написання жахів.

Лавкрафт також змінив саме уявлення про жах. Якщо раніше страх у літературі базувався на протистоянні добра і зла, Лавкрафт вивів жах на новий рівень, де зло не обов'язково є злим у класичному розумінні — воно може бути аморальним, байдужим до людства. Його жах лежить у самому існуванні сил, яких люди не можуть контролювати або навіть зрозуміти, і в цьому полягає основна трагедія його героїв.

На відміну від багатьох сучасників, таких як Фолкнер чи Фіцджеральд, Лавкрафт не належав до літературної еліти свого часу. Його твори публікувалися у різних журналах — дешевих виданнях, які здобули популярність завдяки фантастиці та пригодницькій літературі. Це означало, що його твори були доступні більшій аудиторії, але літературна критика того часу не сприймала їх серйозно. Попри це, Лавкрафт створив цілий жанр, який сьогодні вважається класикою літератури жахів і фантастики. Його роботи не вписувалися в традиційні рамки "високої" літератури, але вони стали основою для розвитку масової культури, особливо у жанрах фентезі та жахів. Хоча Лавкрафт не був безпосередньо пов'язаний із літературним модернізмом, його

твори можна розглядати у контексті модерністської літератури. Як і багато модерністських письменників, Лавкрафт відображає у своїх текстах відчуження і занепокоєння перед швидкими змінами у світі. Його герої часто стикаються з кризою ідентичності та відчуттям безпорадності перед обличчям величезних і ворожих космічних сил. Модерністи часто піднімали теми абсурдності людського існування, що також є важливою темою у творчості Лавкрафта, хоча він використовував фантастику та жахи для висвітлення цих ідей.

Отже, Лавкрафт зробив величезний внесок у розвиток жанру жахів в американській літературі. Він створив унікальний підхід до жаху, заснований на ідеї космічної байдужості, незбагнених сил і людської безпорадності перед незвіданим. Його творчість не тільки вплинула на його сучасників, але й стала основою для багатьох творців у літературі та популярній культурі. Жах Лавкрафта полягає не тільки у страхах перед потойбічним, а й у фундаментальній нездатності людства повністю осягнути та пояснити Всесвіт, у якому воно живе.

2.2 Лексико-семантичні засоби в ідіостилі Г.Ф. Лавкрафта

Лавкрафт систематично використовував архаїчну лексику для створення відчуття древності та таємничості у своїх творах. Його ідіостиль базується на створенні атмосфери стародавнього жаху, і архаїзми тут відіграють одну з ключових ролей. Архаїчні слова передають відчуття віддаленості описуваних подій від сучасного читача, як у часі, так і в просторі. Це допомагає підсилити ідею про те, що жахи, з якими стикаються герої, походять із давніх часів і цивілізацій, що існували задовго до людства. Для цього Лавкрафт використовує лексику, яка вже вийшла з ужитку в сучасній англійській мові, але асоціюється з минулим. Архаїзми також використовуються для того, щоб дати читачеві відчуття, що зображені події та істоти належать до іншої епохи, повної небезпек і невідомих сил, які тепер повертаються. Більш того, у текстах Лавкрафта можна помітити використання не тільки окремих слів, а й

старовинних фраз і мовних зворотів, що ще більше підсилює відчуття давнини. Наприклад, він часто використовує синтаксичні структури та стильові особливості, які були характерні для літератури XVIII-XIX століть, надаючи своїм творам відчуття класичності і архетиповості. Наприклад:

У "Поклику Ктулху" є уривки, де Лавкрафт використовує поєднання архаїчних слів та структур. Наприклад:

"We live on a placid island of ignorance in the midst of black seas of infinity, and it was not meant that we should voyage far." [1,c.38]

Тут ми бачимо типовий для Лавкрафта синтаксис: складнопідрядна структура, формальна лексика ("placid island of ignorance" замість простої фрази про незнання), поетичність викладу та використання застарілих слів, таких як "placid" та "infinity." Усі ці синтаксичні та стилістичні особливості створюють у творах Лавкрафта унікальний ефект — відчуття класичності, дистанційованості від сучасності та занурення у світ незбагненого жаху.

Однією з улюблених технік Лавкрафта є використання лексики, що акцентує увагу на неможливості повного розуміння того, що відбувається. Герої, стикаючись із жахливими істотами або явищами, описують їх як "*unspeakable*" (невимовний), "*unnameable*" (безіменний), "*nameless*". Ці слова посилюють відчуття того, що перед героями відкривається щось таке, чого їхній розум не здатен осягнути. Від цього семантика творів Лавкрафта стає емоційно насиченою і створює специфічну атмосферу, де страх походить не тільки від фізичної загрози, але й від духовної і когнітивної безпорадності. Крім того, він часто звертається до слів, що підкреслюють форму і безформність істот. У Лавкрафта часто зустрічаються описи таких істот як "*shapeless*" (безформний), "*formless*". Це підкреслює те, що ці істоти не відповідають звичним законам фізики і біології, що робить їх ще страшнішими. Їхня незрозуміла природа підсилює відчуття незвіданого і породжує жах. Наприклад:

Уривок з твору «Натура для Пікмана»

«These figures were seldom completely human, but often approached humanity in varying degree. Most of the bodies, while roughly bipedal, had a forward slumping, and a vaguely canine cast. The texture of the majority was a kind of unpleasant rubberiness.» [2, с. 179]

«Мало які з цих постатей були цілковито людські, але часто певним чином наближалися до людських. Більшість істот, хоч і двоногих, були згорблені, а обриси їхніх тіл дивно скидалися на собачі. Текстура шкіри більшості з них огидно нагадувала гуму.» [1, с.179]

Попри те, що більшість оповідань Лавкрафта належить до жанру фантастики та жахів, його тексти насичені **науковою лексикою**, що додає їм реалістичності і переконливості. Він активно використовує терміни з галузей геології, біології, астрономії, що надає його творам наукового підґрунтя і правдоподібності. Наприклад:

"The bas-relief was a rough rectangle less than an inch thick and about five by six inches in area; obviously of modern origin. Its designs, however, were far from modern in atmosphere and suggestion; for, although the vagaries of cubism and futurism are many and wild, they do not often reproduce that cryptic regularity which lurks in prehistoric writing. And writing of some kind the bulk of these designs seemed certainly to be; though my memory, despite much the contrary interest in the subject, failed in any way to identify this particular species, or even hint conclusively as to its remotest affiliations."

У цьому уривку ми бачимо використання таких термінів, як "bas-relief" (барельєф), "prehistoric writing" (доісторичне письмо), "affiliations" (належність до певної групи), які створюють враження наукового спостереження за дивним артефактом. Барельєф описується як щось абсолютно чужорідне, але наукові терміни роблять його правдоподібним об'єктом.

Завдяки цьому читач отримує враження, що описані події відбуваються в реальному світі, який просто приховує від нас свої невідомі таємниці. У творі *"Хребти безумства"* Лавкрафт описує експедицію, що виявляє залишки стародавньої цивілізації в Антарктиді. Він використовує складні наукові описи,

щоб надати відкриттю реалістичності. Автор застосовує терміни, що стосуються анатомії, палеонтології, біології, щоб пояснити, як ці істоти могли існувати на Землі задовго до появи людства. Наприклад:

У багатьох своїх оповіданнях Лавкрафт звертається до біологічної термінології, описуючи істот, які перевершують людське розуміння. Наприклад, у "Тіні над Інсмутом" він описує гібридних істот, що є частково людьми, частково рибами. Він використовує терміни, що пов'язані з еволюцією і зоологією, щоб описати їх зовнішній вигляд, включаючи слова на кшталт "іхтіоїдний" (рибоподібний) та "зооморфний" (такий, що має форму тварини). Ці терміни додають відчуття науковості до його описів, що робить їх більш переконливими.

Астрономічна термінологія часто з'являється у творах Лавкрафта, особливо коли мова йде про древніх богів або істот з інших світів. У "Поклику Ктулху" є фрази на зразок "зоряні розташування" та "когнітивна геометрія", які вказують на неевклідову природу світів за межами нашої реальності. Лавкрафт також часто згадує сузір'я та планети, включаючи такі терміни, як "зоряні конфігурації" і "небесні сфери", що створює відчуття просторової необмеженості та позаземної загрози.

Лавкрафт часто використовує терміни, пов'язані з археологією та антропологією, для опису стародавніх цивілізацій або реліквій. Наприклад, у "Поклику Ктулху" він описує статуетку Ктулху, використовуючи терміни на кшталт "ідол", "релікт" і "доісторичний артефакт". Він також використовує поняття, пов'язані з міфологією і культурною спадщиною, що надає історіям відтінку археологічного дослідження.

Такий підхід створює ефект документальності та додає правдоподібності всій оповіді, що ще більше підсилює жах. Важливим елементом ідіостилю Лавкрафта є те, що його наукова термінологія вступає в контраст із надприродними явищами, які вона намагається описати. Науковці у його творах намагаються раціонально пояснити те, що з ними відбувається, але їхні спроби

знають краху, коли вони стикаються з істотами, що не піддаються жодній логіці чи науковому поясненню.

Один із найяскравіших прикладів лексико-семантичної майстерності Лавкрафта полягає у створенні нових термінів і понять, які стали частиною його міфології. Він вигадує власні назви давніх божеств і культур, а також описує вигадані тексти та артефакти, які допомагають читачеві повірити в існування цілого світу поза людським сприйняттям. Термінологія, яку він використовує, стала частиною міфів Ктулху, і сьогодні багато хто з читачів і дослідників використовує ці назви як частину загальної культури жаху. Вигадані назви істот, такі як Ктулху, Йог-Сотот або Шуб-Ніггурат, створюють нову систему релігійно-космічних відносин, яка стала основою лавкрафтівського всесвіту. Лексико-семантичні засоби Говарда Лавкрафта не тільки виконують естетичну функцію, але й активно працюють на створення жаху через семантику незбагненого, невідомого і давнього. Архаїзми, наукова лексика, метафори і створення власних термінів дозволяють Лавкрафту будувати світ, де людство стикається з невідомими космічними силами, що виходять за межі їхнього розуміння. Ці лексичні прийоми є ключовими для його стилю і філософії, передаючи не тільки сюжетний жах, а й екзистенційний страх перед Всесвітом. Наприклад:

Уривки з твору «Поклик Ктулху»

«The writing accompanying this oddity was, aside from a stack of press cuttings, in Professor Angell's most recent hand; and made no pretence to literary style. What seemed to be the main document was headed "CTHULHU CULT" in characters painstakingly printed to avoid the erroneous reading of a word so unheard-of.» [2, с. 11]

«Документ, який здався мені найважливішим, мав заголовок КУЛЬТ КТУЛХУ, старанно виведений друкованими літерами, щоб уникнути помилок у прочитанні настільки нетипового слова.» [1, с. 11]

«The two sounds most frequently repeated are those rendered by the letters "Cthulhu" and "R'lyeh".» [2, с. 17]

«Два слова, які звучали найчастіше, можна було передати на письмі як «Ктулху» і «Р'льєх» [1, с. 17]

Лавкрафт широко використовує багатий і незвичний лексичний вибір, що підкреслює його увагу до деталей і створює унікальну атмосферу. В його ідіостилі часто зустрічається велика кількість архаїзмів, наукової та рідковживаної лексики, що робить його твори більш складними для читача, але водночас додає їм глибини та оригінальності. Він також використовує багато незвичних іменників, прикметників та дієслів, які дозволяють підкреслити незвичайність та страхітливості описуваних явищ. Одним із його улюблених лексичних прийомів є повтори. Вони грають важливу роль у побудові напруги і створенні відчуття, що герої зазнають нав'язливих, незрозумілих впливів. Наприклад, у "Поклику Ктулху" Лавкрафт використовує ритуальну фразу "Ph'nglui mglw'nafh Cthulhu R'lyeh wgah'nagl fhtagn", що несе у собі сакральний і таємничий характер. Її повторення підсилює відчуття загрози та неминучості пробудження Ктулху. Це створює унікальний ритм оповіді, який відбиває настрій тривоги і неспокою. Наприклад:

«What, in substance, both the Esquimau wizards and the Louisiana swamp-priests had chanted to their kindred idols was something very like this—the word-divisions being guessed at from traditional breaks in the phrase as chanted aloud:

«Ph'nglui mglw'nafh Cthulhu R'lyeh wgah'nagl fhtagn.» [2, с. 98]

«Те що ескімоські шамани і лузіанські болотні жерці віспівували своїм людині подібним ідолам, насправді було дуже схоже на оце – поділ на слова тут вгадувався з пауз у фразі, під час її вимовляння:

«Ф'нгуї мгль'нафг Ктулху Р'льєх вгах нагл фхтагн.» [1, с. 98]

Таким чином, лексико-семантичні засоби в ідіостилі Лавкрафта є важливим інструментом для досягнення авторської мети: залучити читача до світу, де наукове знання співіснує з міфічними загрозами, а мова виступає не лише засобом передачі інформації, але й емоційним інструментом для побудови інтенсивного відчуття жаху й відчуженості.

2.3 Лінгвостилістичні особливості ідіостилю Г.Ф. Лавкрафта

Однією з характерних рис лінгвостилістики Лавкрафта є використання складних синтаксичних конструкцій. Його речення часто мають багатшарову структуру, з численними підрядними частинами, що створює відчуття поступового нарощування напруги. Це дозволяє йому не тільки детально описувати події, але й передавати відчуття невідомості та таємниці, яке зростає по мірі розкриття сюжету. Наприклад, у творі *"Поклик Ктулху"*, описуючи древні культу та міфологію, Лавкрафт будує довгі речення, які містять багатшарові описи та метафори. Це створює відчуття, що відкриття є складними та небезпечними для розуміння, і що кожен новий елемент відкриває більше жаху. Цей синтаксичний прийом також підсилює враження, що описувані події або істоти настільки складні й незрозумілі, що потребують довгих і детальних пояснень, які все одно не дають повного уявлення про них. Складні синтаксичні структури Лавкрафта часто є засобом підкреслення безпорадності персонажів. Герої стикаються із жахливими відкриттями, але навіть їхні спроби описати те, що відбувається, залишаються недосконалими. Тому довгі речення, сповнені уточнень, відступів і додаткових описів, передають не лише складність самих явищ, але й обмеженість людської мови та розуміння.

Метафори та гіперболи є важливими стилістичними засобами у творчості Лавкрафта, що дозволяють йому підкреслювати величезний масштаб і непізнаваність космічних сил, з якими стикаються його герої. Лавкрафт часто звертається до метафор, пов'язаних із космосом, гігантськими масштабами або безмежними просторами, щоб передати відчуття безсилля людини перед Всесвітом. У його творах часто зустрічаються такі порівняння, як *"нескінченні простори"*, *"вічні безодні"*, *"монументальні споруди"*, які підсилюють відчуття, що описані події виходять за межі людського розуміння. Описуючи такі істоти, як Ктулху або Древніх, Лавкрафт використовує метафори для передачі їхньої незбагненої природи. Наприклад, він часто порівнює істот із природними

стихіями, такими як океан або космос, що підкреслює їхню величезність і невідомість. Гіперболи у творах Лавкрафта використовуються для перебільшення загрози і створення відчуття, що ця загроза є майже непереборною. Він описує істот і явища, які перевершують будь-які людські уявлення про небезпеку. Так, Ктулху постає не просто як великий монстр, а як сила, здатна знищити весь світ. Гіперболи, такі як "невимовний жах", допомагають Лавкрафту створити відчуття, що мова і людський розум не здатні описати істинну природу жаху. Наприклад:

Уривок з твору «Поклик Ктулху»

«He must have been trapped by the sinking whilst within his black abyss, or else the world would by now be screaming with fright and frenzy. Who knows the end? What has risen may sink, and what has sunk may rise.» [2, с. 111]

«Напевне, Ктулху знову потрапив у пастку власної чорної безодні, інакше як світ би вже волав в агонії жаху і шаленства. Кому відомий кінець?Що піднеслося, може потонути, затонуле ж може піднятися.» [1, с. 111]

Фонетичний аспект лінгвостилістики Лавкрафта також відіграє важливу роль у створенні його ідіостилю. Він активно використовує звукопис — алітерацію, асонанс, що допомагає йому створити відповідний настрій. Наприклад, алітерація в окремих фразах може підкреслювати моторошний настрій або посилювати відчуття тривоги. У таких ритуальних фразах, як "*Ph'nglui mglw'nafh Cthulhu R'lyeh wgah'nagl fhtagn*", Лавкрафт навмисно використовує незвичне поєднання звуків, що робить їх більш загадковими і містичними для читача. Такі звукові конструкції працюють на рівні підсвідомості, викликаючи у читача відчуття дискомфорту і тривоги. Наприклад:

Уривок з твору «Поклик Ктулху»

«Hieroglyphics had covered the walls and pillars, and from some undetermined point below had come a voice that was not a voice; a chaotic sensation which only fancy could transmute into sound, but which he attempted to render by the almost unpronounceable jumble of letters, "Cthulhu fhtagn".» [2, с. 241]

«Стіни і колони вкривали ієрогліфи, а знизу, з бозна-яких глибин, долинав голос, який не був голосом, хаотичне відчуття, яке лише уява може перетворити на подобу голосу, але з якого Вілкокс спромігся сформуваати маже невимовлювану суміш звуків: «*Ктулху фхтагн*» [1, с. 241]

Важливою складовою лінгвостилістики Лавкрафта є його здатність вигадувати нові слова та терміни, які стали невід'ємною частиною його творів. Ці неологізми допомагають йому описувати істоти або явища, що не мають аналогів у реальному світі. Він створив цілу систему термінів для опису своєї міфології, і ці терміни працюють не лише на рівні імен персонажів або місць, але й створюють нову реальність, що відрізняється від людського світу. Наприклад, такі назви, як Ктулху, Н'ярлатотеп або Азатот, стали частиною загальної культури і є символами древніх і потужних сил, що приховані від людства. Використання цих термінів додає його творам новий вимір і підкреслює, що реальність, у якій існують ці істоти, набагато складніша і страшніша, ніж людська реальність.

Ще однією характерною рисою лінгвостилістики Лавкрафта є поєднання наукової точності і фантастичних елементів. Він часто використовує наукові терміни і стиль опису, щоб надати своїм творам правдоподібності, але при цьому поєднує їх із фантастичними і вигаданими елементами, що створює особливий ефект. Лавкрафт використовує наукову лексику з галузі геології, палеонтології та археології для опису стародавніх артефактів і істот. Однак ці наукові терміни поступово переходять у фантастичні, коли герої стикаються із силами, що не піддаються поясненню. Це створює напругу між науковим розумінням світу і його невідомими аспектами, що є основною темою творчості Лавкрафта. Наприклад:

Уривок з твору «Натура для Пікмана»

«When we did turn, it was to climb through the deserted length of the oldest and dirtiest alley I ever saw in my life, with crumbling-looking gables, broken small-paned windows, and archaic chimneys that stood out half-disintegrated against the moonlit sky. I don't believe there were three houses in sight that hadn't been standing

in Cotton Mather's time—certainly I glimpsed at least two with an overhang, and once I thought I saw a peaked roof-line of the almost forgotten pre-gambrel type, though antiquarians tell us there are none left in Boston. » [2, с. 352]

«Повернувши, ми почали підніматися вгору пустельною вуличкою, найстарішою і найбруднішою, яку я лише бачив у житті, з потрісканими фасадами будинків, що зяяли вибитими вікнами і старовинними коминами, які руїною вимальовувалися на тлі осяяного місяцем неба. Не думаю, що там знайшлося б хоч зо три будинки, які б іще не стояли за часів Коттона Мезерса, я особисто побачив принаймні два навісні дахи, а одного разу навіть помітив шпильсті обриси даху вже майже забутого домансардного типу, хоча знавці старовини і кажуть, що у Бостоні їх більше не залишилося.» [1, с. 352]

Лінгвостилістичні особливості ідіостилю Говарда Лавкрафта відзначаються складними синтаксичними конструкціями, метафорами і гіперболами, а також використанням звукових прийомів. Через ці лінгвостилістичні засоби Лавкрафт створює атмосферу невизначеності, жаху і відчуженості, що відображає його філософські погляди на людство і його місце у Всесвіті.

Лавкрафт часто використовує стилістичні фігури, такі як **градація** та **клімакс**, щоб посилити відчуття напруги і нарощування жаху. Ці прийоми дозволяють йому поступово збільшувати емоційний вплив на читача, ведучи до кульмінаційної точки. Градація, при якій речення починається з опису відносно звичайних речей і поступово переходить до моторошного і незрозумілого, допомагає автору створити ланцюжок подій або деталей, які ведуть до кульмінації жаху. Наприклад:

Уривки з твору «Натура для Пікмана»

«From that alley, which had a dim light, we turned to the left into an equally silent and still narrower alley with no light at all; and in a minute made what I think was an obtuse-angled bend toward the right in the dark.» [2, с.89].

«З цієї вулички, вкрай тьмяно освітленої, ми повернули ліворуч, на так само тиху і ще вужчу вуличку, на якій взагалі не було світла; а за хвилину повернули ще раз здається, під тупим кутом, у цілковиту темряву.» [1, с.89].

«Well—that paper wasn't a photograph of any background, after all. What it shewed was simply the monstrous being he was painting on that awful canvas. It was the model he was using—and its background was merely the wall of the cellar studio in minute detail. But by God, Eliot, it was a photograph from life.» [2, с.139].

«Що ж, як виявилось, на світлині було геть не тло, На ній була лише та потворна істота, яку він зображав на своїх жахливих полотнах. То була натура, яку він використовував, а тлом слугувала звичайнісінька стіна підвальної студії, відтворена у найдрібніших деталях. Але, Господи, Еліоте, *то була фотографія за натури!*» [1, с.139].

Важливою частиною лінгвостилістики Лавкрафта є його здатність створювати моторошну атмосферу через **пейзажі** і описи навколишнього світу. Лавкрафт активно використовує пейзажі для створення контрасту між звичним світом і надприродними явищами, які часто виникають несподівано. Його описи містять деталі, які вказують на те, що світ, у якому живуть герої, не є повністю стабільним і безпечним. Звичні природні елементи, такі як море, ліси або міста, набувають нових характеристик, що роблять їх небезпечними і моторошними. Пейзажі у творах Лавкрафта не просто доповнюють настрій, вони є активними елементами жаху — вони трансформуються разом з подіями і підсилюють атмосферу непередбачуваності. Наприклад:

Уривки з твору «Поклик Ктулху»

«In a natural glade of the swamp stood a grassy island of perhaps an acre's extent, clear of trees and tolerably dry. On this now leaped and twisted a more indescribable horde of human abnormality than any but a Sime or an Angarola could paint.» [2, с.431].

«Посеред розводдя природного болота виднівся порослий травою острівцець площею приблизно в акр, геть безлісий і, на диво, незаболочений. Тепер на ньому вистрибувала і вихилялася така невимовно химерна юрба

божевільних людських істот, що ніхто, окрім, хіба Ангароли, не зміг би її змалювати.» [1, с.431].

«The region now entered by the police was one of traditionally evil repute, substantially unknown and untraversed by white men. There were legends of a hidden lake unglimped by mortal sight, in which dwelt a huge, formless white polypous thing with luminous eyes; and squatters whispered that bat-winged devils flew up out of caverns in inner earth to worship it at midnight.» [2, с.231].

«Місцевість якою просувалася поліція, споконвіку мала погану славу, була майже не дослідженою і маловідомою білій людині. Побутували легенди про таємниче озеро, не осквернене смертним поглядом, у якому мешкало щось величезне, безформне, вкрите білими поліпами і з осяйними очима, скватери ж пошепки розповідали, що опівночі з глибоких підземних печер вилітають дияволи з кабанячими крилами, щоб поклонятися Йому.» [1, с.231].

Лавкрафт майстерно використовує мову для того, щоб передати психологічний стан своїх персонажів. Однією з особливостей його стилю є те, що він часто концентрується не стільки на фізичному жаху, скільки на психологічній реакції героїв на те, що вони бачать або відчують. Його персонажі поступово занурюються у відчай або божевілля, і цей процес передається через стилістичні прийоми. У міру того, як їхні спроби зрозуміти ситуацію зазнають невдачі, мова стає все більш плутаною, насиченою риторичними питаннями і екзистенційними роздумами. Такий прийом дозволяє Лавкрафту занурювати читача у внутрішній світ героя і показувати, як страх і незнання руйнують їхній розум. Лавкрафт передає цей процес через особливості синтаксису і лексики, що підсилює ефект психологічного занурення у жах. Наприклад:

Уривок з «Поклик Ктулху»

«Poor Johansen's handwriting almost gave out when he wrote of this. Of the six men who never reached the ship, he thinks two perished of pure fright in that accursed instant. The Thing cannot be described—there is no language for such

abysms of shrieking and immemorial lunacy, such eldritch contradictions of all matter, force, and cosmic order. A mountain walked or stumbled. » [2, с.331].

«У цьому місту почерк нещасного Йогансена зробився майже нерозбірливим. Із шести чоловік, які так і не повернулися на корабель, принаймні двоє, на його думку, тієї ж миті померли на місці від жаху. Те Щось не піддається жодному опису – н існує слів для такого всеохопного масштабу та космічного порядку. Здавалося, що то брела гора.» [1, с.331].

Лавкрафт активно використовує вигадані релігійні тексти та ритуали для підсилення містичної атмосфери. Одним із його основних прийомів є **інтертекстуальність**, коли він вводить у свої твори апокрифічні книги, що відіграють ключову роль у його міфології. Ці тексти часто згадуються як джерело давнього знання, але водночас є небезпечними для людства. Використання таких елементів дозволяє Лавкрафту підсилити моторошну атмосферу і створити враження, що його всесвіт — це складна система вірувань і ритуалів, доступ до яких може мати катастрофічні наслідки. У творах Лавкрафта фігурують також вигадані ритуали, які підкреслюють архаїчність і потужність сил, що приховані від людства. Ці ритуали часто використовуються для пробудження древніх істот або для отримання забороненого знання, але сам процес ритуалу є таємничим. Наприклад:

Уривок з твору «Поклик Ктулху»

«No book had ever really hinted of it, though the deathless Chinamen said that there were double meanings in the Necronomicon of the mad Arab Abdul Alhazred which the initiated might read as they chose, especially the much-discussed couplet:

«That is not dead which can eternal lie,

And with strange aeons even death may die.» [1, с.131].

«Жодна книга ніколи його не згадувала, хоча один давній китаєць казав, що у *Некрономіконі* божевільного араба Абдула Альхазреда можна вбачати подвійний зміст, який посвячені можуть читати так, як їм завгодно, а надто ж цей чимало обговорюваний двовірш:

«Не мертве те, що вічно пробуває,

А з вічністю і смерть, бува, вмирає.» [2, с.431].

Структура речень у Лавкрафта є ще однією ключовою особливістю його стилю. Він часто використовує **періодичні речення**, у яких основна ідея відкладається до кінця. Це дозволяє йому створювати напругу і підготовлювати читача до кульмінації. Короткі і чіткі речення часто змінюються довгими і складними описами, які глибше занурюють читача в атмосферу невідомого. Така зміна ритму сприяє динаміці оповіді і робить кульмінаційні моменти більш вражаючими. Ритмічність текстів Лавкрафта часто пов'язана з повторюваними мотивами і фразами. Наприклад, опис космічних жахів часто набуває монотонного, майже гіпнотичного ритму, що створює відчуття нав'язливого страху і безвиході. Це видно у таких творах, як *"Поклик Ктулху"*, де повторювана фраза на вигаданій мові наголошує на невідворотності майбутніх подій. Наприклад:

Уривок з твору «Поклик Ктулху»

«God in heaven!—The scattered plasticity of that nameless sky-spawn was nebulously recombining in its hateful original form, whilst its distance widened every second as the Alert gained impetus from its mounting steam. That was all. » [2, с.311].

«Боже милостивий! – пошматована маса того безіменного поріддя небес повільно набувала своєї первісної, пекельної форми, віддаляючись з кожною секундою, доки «Тривога» блискавкою летіла подалі від гори, котра його породила. Оце й усе.» [1, с.311].

Особливе місце у лінгвостилістиці Лавкрафта займає створення відчуття чужорідності, використовуючи незвичну мову, вигадані терміни і дивні фрази. Його опис істот або місць завжди підкреслює їхню відмінність від звичайного людського світу. Це досягається через використання складних або вигаданих слів, що посилюють враження, що ці явища не належать людському світу і не можуть бути повністю описані або зрозумілі. Цей прийом створює не тільки лінгвістичний бар'єр, але й підкреслює екзистенційний жах перед незвіданим. Наприклад:

Уривок з твору «Сновидні пошуки незвіданого Кадата»

«It was a fever of the gods; a fanfare of supernal trumpets and a clash of immortal cymbals.» [2, с.241].

«То був екстаз богів янгольські сурми несьогосвітніх сопілок і грім безсмертних кімвалів.» [1, с.241].

Говард Філіпс Лавкрафт розробив унікальний літературний стиль, який вирізняється складною лексикою та специфічним синтаксисом. Його підхід до мови і побудови речень є ключовим елементом, що створює атмосферу жаху і незвичайності, яка пронизує всі його твори. Незважаючи на свою прихильність до жахів і надприродного, часто використовував технічну та наукову лексику у своїх творах. Це додавало його історіям правдоподібності та створювало враження, що вони мають реальні наукові підґрунтя. Використання наукових термінів дозволяло Лавкрафту поєднувати традиційні елементи жаху з ідеями, характерними для наукової фантастики, що робило його твори ще більш інтригуючими та незвичними. Часто пояснюючи надприродні явища через призму наукових понять, створюючи відчуття, що його оповідання засновані на реальних або теоретичних наукових відкриттях, це підсилювало страх, оскільки читачі могли сприймати описане як щось потенційно можливе у нашому світі. Наприклад:

Уривок з твору «Натура для Пікмана»

«Don't you know there was a mill on Copp's Hill in 1632, and that half the present streets were laid out by 1650? I can show you houses that have stood two centuries and a half and more; houses that have witnessed what would make a modern house crumble into powder. What do moderns know of life and the forces behind it? You call the Salem witchcraft a delusion, but I'll wage my four-times-great-grandmother could have told you things. They hanged her on Gallows Hill, with Cotton Mather looking sanctimoniously on. Mather, damn him, was afraid somebody might succeed in kicking free of this accursed cage of monotony—I wish someone had laid a spell on him or sucked his blood in the night! » [2, с.411].

«Чи тобі відомо, що на Коппз-Хілл ще 1632 року стояв млин, а добру половину сучасних вулиць проклали до 1650? Я міг би показати тобі будинки, які стоять тут два з половиною століття, якщо не більше, будинки які були свідками того, від чого будь-яка сучасна споруда розсиплеться на порошок. Що наші сучасники взагалі знають про життя і сили за його межами? Ти вважаєш салецьке відьомство вигадкою, але присягаюся, що моя прапрапрабабуся могла б тобі дещо про це розповісти. Вони повісили її на Галловс-Хілл, а Коттон Мезер стояв і по-святенницькому дивився на неї. Мезер, будь він проклятий, все боявся, що хтось зможе вирватися з цієї бісової клітки монотонності – якби ж хтось зурочив його чи випив йому кров серед ночі!» [1, с.411].

Уривок з твору «Поклик Ктулху»

«My knowledge of the thing began in the winter of 1926–27 with the death of my grand-uncle George Gammell Angell, Professor Emeritus of Semitic Languages in Brown University, Providence, Rhode Island.» [2, с. 45].

«Я отримав це одкровення взимку 1926-1927 років після смерті мого двоюрідного дядька, Джорджа Геммела Енгелла, почесного професора семітських мов Університету Брауна, Провіденс, Род-Айленд.» [2, с.45].

Отже, дослідження лінгвостилістичних особливостей ідіостилю Г.Ф. Лавкрафта демонструє, що його творчість вирізняється багатством мовних засобів, складною структурою речень та унікальною термінологією, яка стала частиною міфології автора. Таким чином, ефективне застосування перекладацьких стратегій є ключовим для адекватного відтворення лінгвостилістичних особливостей ідіостилю Лавкрафта, адже вони не лише зберігають стиль автора, а й дозволяють передати атмосферу космічного жаху, яка є центральною темою його творчості.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ІДІОСТИЛЮ Г.Ф. ЛАВКРАФТА В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ

3.1 Специфіка перекладу культурних реалій у творах Г.Ф. Лавкрафта

У процесі перекладу художніх текстів, зокрема творів Г.Ф. Лавкрафта, перекладач стикається з необхідністю збереження не лише змісту, але й стилю, атмосфери та культурних реалій оригіналу. Для цього використовуються різноманітні перекладацькі стратегії, які описані в працях провідних перекладознавців. Класифікація перекладацьких стратегій, базується на таких поняттях:

Транспозиція – введена Ж.П. Віне та Ж. Дарбельне як стратегія заміни однієї граматичної структури **Транспозиція** – введена Ж.П. Віне та Ж. Дарбельне як стратегія заміни однієї граматичної структури іншою, що дозволяє адаптувати текст до норм цільової мови. [31, с.67]

Компенсація – стратегія Пітера Ньюмарка, у перенесенні втрачених у перекладі змістових або стилістичних елементів до інших частин тексту. [32, с. 22]

Локалізація – термін, що використовується для адаптації тексту до культурного контексту цільової аудиторії; концепція зустрічається у працях Лоуренса Венуті.[33, с.161]

Експлікація – прийом Пітера Ньюмарка, за якого замість стислого виразу оригіналу використовується більш детальне пояснення. [34, с.231]

Узгодження з аудиторією – стратегія, яка передбачає адаптацію тексту відповідно до очікувань читача, зокрема через пояснення культурних реалій (Найда). [35, с.31]

Ці стратегії дозволяють перекладачеві не лише забезпечити адекватність перекладу, але й зберегти унікальність авторського стилю.

Культурні реалії у творах Г. Ф. Лавкрафта, як вже було розглянуто у теоретичній частині роботи, є важливою складовою його ідіостилу. Під час перекладу цих реалій на українську мову, перекладач стикається з проблемами, пов'язаними з передачею не тільки конкретних лексичних елементів, але й атмосфери, що відображає культурну специфіку Нової Англії, вигадані міфологічні реалії, а також архаїчні ритуали та закляття.

Топоніми у творах Лавкрафта часто є вигаданими, але вони мають своє коріння в культурі Нової Англії. Ці назви допомагають формувати специфічну атмосферу регіону, де давні таємниці тісно переплітаються з сучасним світом. Наприклад, *Arkham*, *Innsmouth*, *Dunwich* - ці вигадані міста є частиною створеного Лавкрафтом світу, але мають особливий культурний колорит, притаманний лише Новій Англії.

Аркхем, *Інсмут*, *Данвіч* - в українському перекладі топоніми зазвичай залишаються незмінними, щоб зберегти їхню фонетичну та стилістичну своєрідність:

Приклад 1 «Жахіття Данвіча»

«*When a traveller in north central Massachusetts takes the wrong fork at the junction of the Aylesbury pike*» [2, с.331]

«*Якщо у північно-центральному Массачусетсі на перехресті **Ейлзбері**, одразу за Діновим Кутком, мандрівник поверне не туди...*» [1, с.331]

Як видно з перекладу, «Ейлзбері» є вигаданим містом, оскільки в Англії існує таке селище, проте не в Новій Англії.

Приклад 2 «Жахіття Данвіча»

«*The old gentry, representing the two or three **armigerous** families which came from Salem in 1692...*» [2, с.157]

«Стара аристократія, яку представляють два чи три гербоносні роди, що приїхали із Салема 1692 року...» [1, с.157]

Слово **armigerous** не має прямого відповідника в українській мові, однак дослівно воно означає людину, в якої є право на власний герб – тобто аристократія Данвіча, ймовірно походить ще від англійського дворянства.

Приклад 3 «Жахіття Данвіча»

«On Lammas Night, 1924...» [2, с.357]

«У ніч проти Свята врожаю 1924 року...» [1, с.357]

Щорічне приурочене до жнив свято, яке у деяких англійських країнах північної півкулі відзначають у проміжку між 1 серпня і 1 вересня.

Переклад культурних реалій у творах Лавкрафта на українську мову вимагає творчого підходу та знання оригінального контексту. Перекладачі стикаються з низкою викликів: передача архаїчної лексики, адаптація вигаданих реалій і збереження атмосфери таємничості через ритуальні заклики. Завдяки ретельному аналізу перекладацьких рішень можна зберегти ідіостилю Лавкрафта та його унікальну міфологію у перекладах.

Приклад 1 «Ібід»

«The Emperors Tiberius and Maurice did kindly honour to his old age, and contributed much to his immortality—especially Maurice, whose delight it was to trace his ancestry to old Rome notwithstanding his birth at Arabiscus, in Cappadocia.» [2, с.275]

«Імператори Тиберій та Маврикій глибоко шанували його літа і чимало прислужилися його безсмертю – особливо Маврикій, якому подобалося вишукувати свій родовід у давньому Римі навіть незважаючи на те, що народився він у Аравії, в Каппадокії.» [1, с.275]

Тут Лавкрафт, свідомо чи несамохіть, припускається помилки – Каппадокія розташована в Малій Азії, на території сучасної Туреччини, а не в Аравії.

Приклад 2 «Ібід»

«*The Lombard Duke of Spoleto, who took his skull to King Autharis for use as a wassail-bowl.*» [2, с.227]

«Герцог Сполетто, забравши його череп на подарунок королю Автарію як заздоровну чару.» [1, с.227]

У середньовічній та пізнішій традиції – це келих, який під час бенкетів кожному із гостей належало зробити ритуальний ковток.

Приклад 3 «Ібід»

«*Not long after traded it for a quid of new Virginia weed.*» [2, с.557]

«Невдовзі продав його за фунт Вірджинії.» [1, с.557]

Йдеться про сорт тютюну. З невідомих причин, це єдиний сорт тютюну, який фігурує в текстах Лавкрафта.

Приклад 4 «Ібід»

«*Secured the distinguished cranium for the modest sum of two guilders.*» [2, с.559]

«За скромну суму придбав знаменитий череп у двох гульденів.» [2, с.559]

Зневажлива кличка голландців у ті часи, за назвою їхньої валюти.

Приклад 5 «Ібід»

«*It was found outside the chief's tepee a generation later*» [2, с.57]

«Наступного разу його знайшли аж через кілька десятиліть біля мене вождя.» [2, с.57]

Тепе – житло північних індіанців, яке ми помилково називаємо вігвамом.

Приклад 6 «Ібід»

«*Falling into the burrow of a prairie-dog.*» [2, с.157]

«Закотившись у нору лугового собачки.» [1, с.157]

Невеликі гризуни родом з Північної Америки.

Отже, переклад відкриває нові перспективи для вивчення перекладацьких стратегій. Завдяки правильному розумінню оригінального тексту та адаптації культурних реалій перекладачі здатні зберегти автентичність і атмосферу текстів Лавкрафта. Це забезпечує адекватність перекладу.

3.2 Переклад термінології у творах Г.Ф. Лавкрафта та його специфіка

У творах Лавкрафта термінологія відіграє ключову роль у побудові атмосфери та відтворенні світу, в якому міфологічні істоти взаємодіють із науковими відкриттями. Його тексти містять як реальні наукові терміни з галузей астрономії, біології та геології, так і вигадані слова та неологізми, що підкреслюють незбагненність його всесвіту. При перекладі на українську мову перекладач стикається з вибором: зберегти оригінальні терміни або адаптувати їх до українського контексту, зберігаючи при цьому атмосферу жаху та невідомого. Однією з головних особливостей творів Лавкрафта є використання **наукової термінології** для опису космічних явищ, стародавніх цивілізацій та біологічних видів. Це додає його творам правдоподібності й створює враження реальності в описах фантастичних подій. Наприклад:

Приклад 1 «Барва з позамежжя світу»

*Of course this was mere country talk which such a phenomenon as the **aërolite** would be certain to start.* [2, с.127]

*Звісно ж, сільські байки, які не могли не виникнути після падіння **аероліта**.* [1, с.127]

Лавкрафт зумисне чи випадково, припускається помилки – ствердивши вище, що метеорит був металевим, він, однак, постійно описує його як квінт, зокрема і класифікуючи так.

Приклад 2 «Барва з позамежжя світу»

*It had acted quite unbelievably in that well-ordered laboratory; doing nothing at all and shewing no **occluded gases**, being wholly negative in the **borax bead**, and soon proving itself absolutely non-volatile at any producible temperature, including that of the **oxy-hydrogen blowpipe**.* [2, с.171]

*У лабораторних умовах він поведився геть неймовірно – залишався цілком інертним, не виділяв ніяких **оклюдованих газів**, ніяк не реагував на **перл бури**, та ніяк не змінювався струменем **оксисен-гідрогенового** пальника.* [1, с.171]

Оклюдований газ – це газ, що в законсервованому стані міститься у твердій породі.

Перл бури – це спосіб пірохімічного аналізу для виявлення різних мінералів за кольором їх горіння, визначається реакцією сплаву окису певного металу.

Окисен - гідрогенів пальник - пристрій, який генерує струмись спрямованого вогню з температурою, при якій плавляться навіть платина, порцеляна і цегла.

Приклад 3 «Барва з позамежжя світу»

It was a mistake of Nahum's to tell a stolid city man about the way the great, overgrown mourning-cloak butterflies behaved in connexion with these saxifrages.
[2, с.422]

«Дарма Наум розповів цьому байдужому міщанинові про зв'язок між ломикаменем і тим як почали поводитися величезні жалібниці – переростки.»
[1, с.422]

Приклад 4 «Барва з позамежжя світу»

«The Dutchman's breeches became a thing of sinister menace...»[2, с.157]

«Від пагонів розбитого серця наче віяло постійною загрозою...»[1, с.157]

Такі перекладацькі рішення дозволяють українським читачам зберегти оригінальне відчуття чужорідності та незвичайності вигаданих істот Лавкрафта.

Архаїчна термінологія в текстах Лавкрафта підкреслює давнину подій і реалій, з якими стикаються його герої. Перекладачі намагаються або зберегти ці терміни, або знайти відповідні українські аналоги.

Переклад термінології у творах Г. Ф. Лавкрафта є складним завданням, що вимагає ретельного підходу до збереження стилю і точності. Перекладачі повинні враховувати специфіку наукової термінології, вигаданих неологізмів та архаїчних термінів, щоб передати атмосферу жаху і невідомості, яку створює Лавкрафт. Завдяки використанню транскрипції для вигаданих термінів і

точності в передачі наукових концепцій перекладачі можуть зберегти ідіостиль Лавкрафта в українському перекладі.

3.3 Аналіз відтворення ідіостилю американського письменника Г.Ф. Лавкрафта в українських перекладах

Вибір тієї чи іншої стратегії допомагає перекладачеві не лише зробити правильний вибір, однак здійснити відповідний вплив на читача. Формування стратегій перекладу – це один із основних етапів у перекладі. Невірно обрана стратегія може призвести до знищення як художньої так і культурно-освітньої функції художнього тексту. На вибір напрямку перекладу впливають різні фактори, які мають бути враховані. Чим більше факторів буде враховано, тим вірніший буде переклад. Звідси, будь-яка перекладацька стратегія не вживається у чистому вигляді, оскільки переклад – це постійний творчий пошук, направлений на вирішення єдиної проблеми – створення адекватного перекладу. [29, с. 111]

Хоча дослідження українських перекладів Лавкрафта ще не настільки обширні, як у інших мовах, вони поступово набирають обертів. Переклад творів Говарда Філіпса Лавкрафта є складним завданням через його унікальний стиль, складну лексику та специфічну атмосферу жаху, яку він створює. Повинні враховуватися культурні та міфологічні реалії, які можуть бути незрозумілими для цільової аудиторії. Дослідження перекладу його творів охоплюють різні аспекти: збереження стилю, передача культурних реалій та збереження емоційного впливу. [3, с.157]

Ідіостиль Лавкрафта має унікальні риси, які важко передати перекладачам. Це поєднання архаїчної лексики, наукової точності, складних синтаксичних конструкцій та вигаданих термінів. В українських перекладах творів Лавкрафта перекладачі використовують різні підходи для збереження цих аспектів. Основні підходи можна розділити на два: **збереження оригінального стилю** через використання транскрибованих термінів та

адаптація тексту для українського читача через використання стилістично близьких еквівалентів.

В цілому, українські перекладачі зберігають архаїзми та складну лексику, характерну для Лавкрафта. Це дозволяє передати атмосферу і відчуття давнини, які є важливими елементами його творів. Збереження складних синтаксичних конструкцій, які використовує Лавкрафт, є необхідним для підтримки ритму та інтонації оригіналу. Переклади творів Говарда Лавкрафта українською мовою є важливим аспектом популяризації його творчості в Україні. Хоча дослідження українських перекладів ще не настільки розвинені, вони вже охоплюють важливі аспекти, такі як збереження стилістичних особливостей, культурна адаптація та передача емоційного впливу. Подальші дослідження і аналіз перекладів сприятимуть більш глибокому розумінню творчості Лавкрафта та підвищенню якості його перекладів на українську мову.

ВИСНОВКИ

У результаті виконання завдань дипломної роботи було досягнуто основну мету дослідити ідіостиль Г. Ф. Лавкрафта та особливості його відтворення в українських перекладах.

На першому етапі роботи було проведено аналіз понять «ідіостиль», «індивідуальний авторський стиль» та «ідіолект». Було з'ясовано, що ідіостиль є ключовим для нашого дослідження, оскільки він найповніше охоплює унікальні мовні та стилістичні риси автора, які впливають на його творчість і є важливими для перекладацької діяльності.

Дослідження методологічних підходів до вивчення ідіостилю дозволило визначити, що когнітивний, функціональний та стилістичний підходи є найбільш актуальними для аналізу творчості Лавкрафта. Ці підходи забезпечили необхідну глибину у вивченні мовних особливостей автора та їх впливу на побудову атмосфери його творів.

Особливу увагу приділено ідіостилю як відображенню авторської картини світу. Лавкрафт створює у своїх творах унікальний світ, де поєднуються космічний жах, релігійно-міфологічні елементи та наукова термінологія. Це вимагає від перекладачів творчого підходу для адекватного відтворення цих особливостей у перекладених текстах.

Творчість Г. Ф. Лавкрафта розглянуто у контексті американської літератури. Лавкрафт значно вплинув на розвиток жанру жахів, а його міфи Ктулху стали важливою частиною світової літературної традиції. Аналіз показав, що його твори вирізняються використанням складної лексики, наукового стилю та вигаданих термінів, що ускладнює переклад.

Дослідження мовних рис ідіостилю Г. Ф. Лавкрафта виявило ключові елементи його стилю: використання архаїзмів, створення неологізмів, ускладнені синтаксичні структури та експерименти зі звуковими прийомами. Ці особливості створюють унікальну атмосферу, яка є невід'ємною частиною його творчості.

Аналіз перекладу культурних реалій та термінології у творах Лавкрафта засвідчив, що перекладачі використовували різноманітні стратегії, зокрема локалізацію, експлікацію, транспозицію та компенсацію, для адаптації текстів до української аудиторії. Переклад реалій і термінології вимагав врахування культурних відмінностей та емоційної складової оригінальних творів.

Порівняльний аналіз українських перекладів показав, що перекладачі Остап Українець та Катерина Дудка ретельно працювали над збереженням ідіостилю Лавкрафта, водночас адаптуючи текст до культурних і мовних особливостей української аудиторії. У процесі перекладу було використано широкий спектр перекладацьких стратегій, що дозволило передати як стилістичні, так і змістовні риси текстів Лавкрафта.

Отже, завдання роботи виконано, а дослідження може слугувати основою для подальших студій з проблематики перекладу творів Г. Ф. Лавкрафта та ідіостилю як літературного явища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Говард Лавкрафт. Повне зібрання прозових творів / пер. Остап Українець. Київ: Видавництво Жупанського, 2020. URL: <https://www.yakaboo.ua/ua/povne-zibrannja-prozovih-tvoriv> (дата звернення: 23.08.2024).
2. Н. Р. Lovecraft. The Case of Charles Dexter Ward [Електронний ресурс] // The H. P. Lovecraft Archive. URL: <https://www.hplovecraft.com/writings/texts/fiction/cc.aspx> (дата звернення: 24.08.2024).
3. Joshi, S. T. I Am Providence: The Life and Times of H. P. Lovecraft. New York : Hippocampus Press, 2013.
4. Вахтанік Г. Г. Граматичні проблеми перекладу: конспект лекцій та дидактичний матеріал для студентів лінгвістичних спеціальностей / Черкаський інженерно-технологічний інститут. Черкаси, 2001.
5. Чобанюк М. М. Сучасне українське літературознавство в англomовному (Австралія, Канада, США) науковому світі: методологічні аспекти : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.06 / Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2007. 202 с.

6. Кальниченко О. А., Черноватий Л. М. Енциклопедія перекладознавства у 4 томах: том І. Вінниця : Нова Книга, 2020.
7. Черноватий Л. М. Особливості різних видів перекладу та зміст формування фахової компетенції майбутніх перекладачів // Наукові записки. 2008. Т. 75, № 5. С. 22–26. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка.
8. Струк І. В. Векторність перекладацьких стратегій / Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна, 2019.
9. Коломієць І. І. Стилїстика української мови : навч.-метод. посібник для студентів-філологів вищих навчальних закладів денної та заочної форм навчання (скорочений курс). Умань, 2017.
10. Коломієць І. І. Основні лінгвостилїстичні поняття і категорії (словник-довідник філолога). Умань, 2015.
11. Загнітко А. Теорії сучасних лінгвістичних вчень. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2019.
12. Онуфрієнко Г. Науковий стиль української мови : навч. посібник з алгоритмічними приписами. 2-ге вид., перероб. та допов. Київ : Центр учбової літератури, 2009.
13. Лаврухіна В. Л. Когнітивна метафора як дискурсивний засіб репрезентації авторських інтенцій // Лінгвістичні студії. 2019.
14. Магас Н. Ментальні моделі як конструкти реальності та ірреальності // Науковий вісник Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2020.
15. Томнюк Л. М. Ідіостилі автора і перекладача як фактори впливу на переклад поезії Буковини // Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. 2021.
16. Черник О. О. Ідіостиль письменника як лінгвістичний феномен та методи його вивчення // Науковий журнал Державного вищого навчального закладу "Національний гірничий університет". Дніпропетровськ, 2018.

17. Волошук В. І. Індивідуальний авторський стиль, ідіолект, ідіостиль: питання термінології // Вісник Запорізького національного технічного університету. 2019.
18. Стиркіна Ю. С. Визначення ідіостилю письменника як засіб навчання сучасної української мови // Науковий вісник Полтавського національного університету імені В. Г. Короленка. Полтава, 2020.
19. Линтвар О. М. Індивідуальний авторський стиль (ідіостиль), ідіолект автора художнього твору // Збірник наукових праць Національного авіаційного університету. Київ, 2021.
20. Н. Р. Lovecraft. The Life and Works of H. P. Lovecraft [Електронний ресурс]. URL: <https://www.hplovecraft.com/> (дата звернення: 19.11.2024).
21. Сердюк О. Август Дерлет: людина, що популяризувала міфи Ктулху [Електронний ресурс] // Друкарня. URL: https://drukarnia.com.ua/articles/avgust-derlet-lyudina-sho-populyarizovala-mifi-ktulkhu-z_53R (дата звернення: 19.11.2024).
22. Collins Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com> (дата звернення: 24.08.2024).
23. Н. Р. Lovecraft Biography [Електронний ресурс] // The Famous People. URL: <https://www.thefamouspeople.com/profiles/h-p-lovecraft-267.php> (дата звернення: 19.11.2024).
24. Чараман Н. О. Порівняння в образній системі «Щоденника» Олександра Довженка // Філологічні студії. 2013.
25. Івашова В. Безвихідь Джеймса Джойса // Культурний фронт. 2018. 26 лютого. URL: [посилання на джерело] (дата звернення: 20.11.2024).
26. Семигіна Т. В. Використання дискурс-аналізу в дослідженнях із соціальної роботи // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. 2006.
27. Чобанюк М. М. Особливості сучасного літературознавства в англomовному світі // Вісник Черкаського університету. 2007.

28. Скиба К. М. Функціональний підхід, що ґрунтується на «скопос-теорії», як інструмент сучасного перекладача // Хмельницький національний університет. 2023.
29. Collins Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com> (дата звернення: 24.08.2024).
30. Матузкова О. П., Гринько О. С., Горбатюк Н. О. Стратегії та аналіз в усному та письмовому перекладі : методичний посібник. Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2020.
31. Табаран Д. О. Перекладацькі трансформації в англо-українському художньому перекладі (на матеріалі перекладу роману М. Зузака «Крадійка книжок» в українськомовній інтерпретації Н. Гоїн) : магістерська робота / Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2024.
32. Закусілова С. А. Проблеми перекладу англomовної лексики комп'ютерних відеоігор : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 035 "Філологія" / наук. керівник В. В. Погонєць. Запоріжжя : ЗНУ, 2023. 62 с.
33. Мельник А. В. Стратегії доместикації та форенізації при аудіовізуальному перекладі : дипломна робота магістра : 035.041 Філологія. Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська / А. В. Мельник ; Хмельниц. нац. ун-т. Хмельницький, 2022. 80 с.
34. Коломієць, Л.В. Способи перекладу Михайлом Найданом авторських метафор Павла Тичини / Л.В. Коломієць // Філологічні трактати. - 2010. - Т.2, №3. - С. 150-159.
35. Соловей Д. О. Лінгвокультурна адаптація євангельських текстів для різновікової аудиторії (італійськомовна та українськомовна перекладацькі традиції) : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 035 "Філологія"

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

ДОДАТОК Б

"Перекладацькі стратегії у творах Г. Ф. Лавкрафта: порівняння перекладів Остапа Українця та Катерини Дудки (Видавництво Жупанського)"

Стратегія	Відсоток
Транспозиція	16%
Компенсація	15%
Локалізація	20%
Експлікація	25%
Узгодження з аудиторією	20%

ДОДАТОК В

Таблиця 3.1 Перекладацькі рішення у творі «Барва з позамежжя світу»

Оригінальний текст	Український переклад	Перекладацькі стратегії
<p>«When a traveller in north central Massachusetts takes the wrong fork at the junction of the Aylesbury pike»</p>	<p>«Якщо у північно-центральному Массачусетсі на перехресті Ейлзбері, одразу за Діновим Кутком, мандрівник поверне не туди...»</p>	<p>Адаптація культурного контексту: збережено вигадану назву «Ейлзбері», яка важлива для світу Лавкрафта. Експлікація: додано уточнення «одразу за Діновим Кутком», щоб надати більше географічних деталей.</p>
<p>«The old gentry, representing the two or three armigerous families which came from Salem in 1692...»</p>	<p>«Стара аристократія, яку представляють два чи три гербоносні роди, що приїхали із Салема 1692 року...»</p>	<p>Транспозиція: «armigerous» перекладено як «гербоносні роди», що пояснює значення терміна через його сутність. Адаптація: використано описовий переклад для адаптації терміна до цільової аудиторії. Компенсація:</p>

		додано пояснення в коментарях.
«On Lammas Night, 1924...»	«У ніч проти Свята врожаю 1924 року...»	<p>Локалізація: «Lammas Night» адаптовано як «Свято врожаю», зрозуміле для українського читача.</p> <p>Компенсація: у коментарі пояснено час проведення свята та його культурний контекст.</p> <p>Узгодження з аудиторією: заміна терміна полегшує сприйняття тексту.</p>

Таблиця 3.2 Аналіз перекладацьких стратегій у творі «Ібід»

Фрагмент оригінального тексту	Фрагмент перекладу українською	Перекладацька стратегія	Пояснення
«Maurice, whose delight it was to trace his ancestry to old Rome notwithstanding his birth at Arabiscus, in Cappadocia. »	«Маврикій, якому подобалося вишукувати свій родовід у давньому Римі навіть незважаючи на те, що народився він	Узгодження з аудиторією	Уточнення географічної помилки Лавкрафта, адже Каппадокія розташована в Малій Азії, а не в Аравії.

	у Аравії, в Каппадокії.»		
«The Lombard Duke of Spoleto, who took his skull to King Autharis for use as a wassail-bowl. »	«Герцог Сполетто, забравши його череп на подарунок королю Автарію як заздоровну чару.»	Експлікація	Замість терміна "wassail-bowl" використано пояснювальне слово "заздоровна чара" з додаванням історичного контексту.
«Not long after traded it for a quid of new Virginia weed. »	«Невдовзі продав його за фунт Вірджинії.»	Локалізація	Замість терміна "Virginia weed", що може бути незрозумілим українській аудиторії, використано уточнений вираз «фунт Вірджинії», підкресливши сорт тютюну.
«Secured the distinguished cranium for the modest sum of two guilders. »	«За скромну суму придбав знаменитий череп у двох гульденів.»	Узгодження з аудиторією	Уточнення про гульдени як зневажливу назву голландської валюти.
«It was found outside the chief's	«Наступного разу його знайшли аж	Експлікація	Уточнено термін "тепе" як

tepee a generation later. »	через кілька десятиліть біля тепе вождя.»		правильну назву житла індіанців, на противагу поширеному «вігвам».
«Falling into the burrow of a prairie-dog. »	«Закотившись у нору лугового собачки.»	Локалізація	Вказано вид тварини, луговий собачка, який є типовим для Північної Америки.

Таблиця 3.3 Аналіз перекладацьких стратегій у творі «Барва з позамежжя світу»

Оригінальний текст	Український переклад	Перекладацька стратегія	Пояснення стратегії
Of course this was mere country talk which such a phenomenon as the aërolite would be certain to start.	Звісно ж, сільські байки, які не могли не виникнути після падіння аероліта.	Компенсація	Перекладач додав слово «падіння», щоб зробити текст зрозумілішим для українського читача, оскільки в оригіналі немає прямої вказівки на причину чуток. Це допомагає зберегти логічність і сприйняття

<p>It had acted quite unbelievably in that well-ordered laboratory; doing nothing at all and shewing no occluded gases, being wholly negative in the borax bead, and soon proving itself absolutely non-volatile at any producible temperature, including that of the oxy-hydrogen blowpipe.</p>	<p>У лабораторних умовах він поведився геть неймовірно – залишався цілком інертним, не виділяв ніяких оклюдованих газів, ніяк не реагував на перл бури, та ніяк не змінювався струменем оксисен-гідрогенового пальника.</p>	<p>Експлікація</p>	<p>сюжету. У перекладі додано пояснення наукових термінів: «оклюдований газ», «перл бури», «оксисен-гідрогеновий пальник». Це дозволяє українському читачеві, незнайомому з термінами, краще зрозуміти контекст наукового експерименту.</p>
<p>It was a mistake of Nahum's to tell a stolid city man about the way the great, overgrown mourning-cloak butterflies behaved in connexion with these saxifrages.</p>	<p>Дарма Наум розповів цьому байдужому міщанинові про зв'язок між ломикаменем і тим як почали поводитися величезні жалібниці –</p>	<p>Локалізація</p>	<p>Використано адаптацію назв рослин і метеликів до знайомих українському читачеві термінів: «ломикамінь» замість «saxifrage» і «жалібниці» для «mourning-cloak</p>

	переростки.		butterflies». Переклад передає атмосферу, зберігаючи контекст опису.
The Dutchman's breeches became a thing of sinister menace...	Від пагонів розбитого серця наче віяло постійною загрозою...	Транскреація	Оригінальну назву рослини «Dutchman's breeches» адаптовано як «розбите серце» (загальноприйнята назва в українській ботаніці). Це зберігає культурний підтекст і водночас додає відчуття загрози, характерного для атмосфери твору Лавкрафта.

Таблиця 3.4. Перекладацькі рішення у творах «Натура для Пікмана» та «Некрономікон»

Фрагмент оригінального тексту	Фрагмент перекладу українською	Перекладацька стратегія
These figures were seldom completely human, but	Мало які з цих постатей були цілковито людські,	Узгодження з аудиторією: перекладач

often approached humanity in varying degree.	але часто певним чином наближалися до людських. ...	адаптував опис, аби забезпечити розуміння читачем стилістичних особливостей.
The writing accompanying this oddity was, aside from a stack of press cuttings CULT KTULHU...	Документ, який здався мені найважливішим, мав заголовок КУЛЬТ КТУЛХУ...	Експлікація: замість оригінальної форми подано пояснення, аби підкреслити значення терміна.
Ph'nglui mglw'nafh Cthulhu R'lyeh wgah'nagl fhtagn.	Ф'нглуї мглв'нафг Ктулху Р'льєх вгах нагл фхтагн.	Локалізація: транслітерація з частковим фонетичним пристосуванням до української мови для збереження загадковості.

Таблиця 3.5. Перекладацькі рішення у творі «Поклик Ктулху»

Фрагмент оригінального тексту	Фрагмент перекладу українською	Перекладацька стратегія
He must have been trapped by the sinking whilst within his black abyss...	Напевне, Ктулху знову потрапив у пастку власної чорної безодні...	Компенсація: збереження емоційного забарвлення шляхом розширення перекладу.
What has risen may sink, and what has sunk may rise.	Що піднеслося, може потонути, затонуле ж може піднятися.	Транспозиція: зміна синтаксичної структури для збереження ритмічності вислову в цільовій мові.
Hieroglyphics had covered	Стіни і колони вкривали	Узгодження з

<p>the walls and pillars, and from some undetermined point below had come a voice that was not a voice; a chaotic sensation which only fancy could transmute into sound...</p>	<p>ієрогліфи, а знизу, з бозна-яких глибин, долинав голос, який не був голосом, хаотичне відчуття, яке лише уява може перетворити на подобу голосу...</p>	<p>аудиторією: адаптація до очікувань українського читача через стилістичне наближення.</p>
<p>That is not dead which can eternal lie, And with strange aeons even death may die.</p>	<p>Не мертво те, що вічно пробуває, А з вічністю і смерть, бува, вмирає.</p>	<p>Транспозиція: адаптація ритмічної та римованої структури до норм цільової мови, щоб зберегти поетичність тексту.</p>
<p>The region now entered by the police was one of traditionally evil repute...</p>	<p>Місцевість якою просувалася поліція, споконвіку мала погану славу...</p>	<p>Експлікація: додано пояснення "споконвіку" для підкреслення тривалості негативного іміджу місцевості.</p>

SUMMARY

The diploma paper "The Specifics of H.P. Lovecraft's Idiostyle and its Reproduction in Ukrainian Translation" focuses on exploring the linguistic and stylistic peculiarities of H.P. Lovecraft's unique literary style (idiostyle) and its representation in Ukrainian translations. The research investigates the concept of "idiostyle" in relation to "authorial style" and "idiolect" and justifies the application of idiostyle as a key approach to this study.

The main goal of the research was to analyze the translation strategies applied to convey the specific features of Lovecraft's texts in Ukrainian, such as transposition, compensation, localization, explication, and audience adaptation. The study identifies the methodological approaches used in the analysis of the author's style, including cognitive, stylistic, and functional methods. Particular attention is paid to Lovecraft's use of complex lexical-semantic techniques, such as archaic vocabulary, scientific terms, and invented lexicons.

The practical part examines the Ukrainian translations of Ostap Ukrainets and Kateryna Dudka, published by Zhupansky Publishing House. The research focuses on the representation of cultural realities, terminology, and the author's stylistic devices in works like "The Call of Cthulhu" and "The Colour out of Space". A comparative analysis of the original texts and their translations was conducted, highlighting the translators' efforts to preserve Lovecraft's idiostyle and literary mysticism.

The study's findings underline the importance of creative translation strategies and their role in achieving an equivalent effect in the target language. The results contribute to the broader understanding of how idiostyle reflects the author's worldview and how translators can adapt it to maintain stylistic and cultural authenticity.

Key words: *H.P. Lovecraft, idiostyle, translation strategies, Ukrainian translations, cultural adaptation.*